

**DEPARTAMENTO DE
XEOGRAFÍA E HISTORIA
CPI TINO GRANDÍO
GUNTÍN**

PROGRAMACIÓN XERAL

CURSO 2018/19

INDICE

- 1.- Introducción e contextualización.
 - 2.- Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.
 - 3.- Materiais e recursos didácticos.
 - 4.- Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente. Avaliación da programación.
 - 5.- Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.
 - 6.- Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.
 - 7.- Atención a diversidade
 - 8.- Concreción dos elementos transversais
 9. Contribución ao Plan Lector
 - 10.- Contribución a plan de convivencia. Educación en valores
-
- 11.- Obxectivos curriculares da Educación Secundaria.
 - 12.- Obxectivos xerais da área de Xeografía e Historia da ESO.
 - 13.- Metodoloxía didáctica
 - 14.- Programación didáctica de 1º curso da ESO.
 - 15.- Programación didáctica de 2º curso da ESO.
 - 16.- Programación didáctica de 3º curso da ESO.
 - 17.- Programación didáctica de 4º curso da ESO.

1.- Introducción e contextualización.

a) Introducción.

O coñecemento da sociedade, a súa organización e o seu funcionamento ao longo do tempo, é esencial para poder entender o mundo actual. Coñecer o espazo onde se desenvolven as sociedades, os recursos naturais e o uso que se lles deu achéganos datos sobre o pasado e permítenos anticipar algúns dos problemas do futuro.

As disciplinas de Xeografía e Historia son dous importantes eixes vertebradores para o coñecemento da sociedade, xa que abranguen a realidade humana e social desde unha perspectiva global e integradora, e ofrecen unha maior capacidade para a estruturación dos feitos sociais. Malia isto, a sociedade actual, cada vez máis complexa, require a intervención doutras disciplinas como a economía, a socioloxía, a ecoloxía ou a historia da arte, que achegan análises diferentes e complementarias, para a mellor comprensión da realidade social.

En ESO, a materia de Xeografía e Historia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polo alumnado na educación primaria; favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais no contexto en que se producen, tendo sempre en consideración as escalas de estudo (o mundo, Europa, España e Galicia); analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e seguir adquirindo as competencias necesarias para comprender a realidade do mundo en que viven, as experiencias colectivas pasadas e presentes, a súa orientación no futuro, así como o espazo en que se desenvolve a vida en sociedade.

A achega da materia de Xeografía e Historia ao desenvolvemento das competencias clave é moi salientable. Deste xeito, poderíamos dicir que a través da materia se desenvolven competencias que na práctica funcionan como propias (as competencias sociais e cívicas, en relación con contidos propios tanto de Historia como de Xeografía, e a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía, en Xeografía); a competencia de conciencia e expresións culturais ten unha presenza destacada pola relación que o estudo das manifestacións artísticas e a evolución do pensamento e da cultura teñen na historia, e de maneira específica na historia da arte. A importancia que a materia ten para o desenvolvemento da competencia de sentido da iniciativa e espírito emprendedor evidénciase na dimensión conceptual desa competencia posta en relación con coñecementos de xeografía e historia económicas, pero tamén na dimensión máis procedemental dela.

O desenvolvemento das competencias de comunicación lingüística e dixital, e de aprender a aprender, impregnan todo o currículo de Xeografía e Historia, pois presentan unha dimensión instrumental que nos obriga a telas presentes ao longo dos catro cursos de ESO.

A Xeografía organízase, no primeiro ciclo, nos bloques titulados "O medio físico" e "O espazo humano", e en cuarto curso céntrase na globalización.

A Historia estuda as sociedades ao longo do tempo, seguindo un criterio cronolóxico ao longo dos dous ciclos de ESO.

Na secuencia dos tres primeiros cursos de ESO tivéronse en especial consideración dous factores: por unha banda procurouse unha repartición o máis equilibrada posible entre a Xeografía e a Historia nos tres cursos e, por outra, intentouse secuenciar do xeral ao particular, traballando nos primeiros cursos con contidos máis globalizados e incrementando o nivel de complexidade á medida que se avanza na etapa. Dese xeito, procúrase ir da identificación e da localización dos primeiros cursos en xeografía cara a realización de tarefas máis elaboradas no remate da etapa. A Historia recibe un tratamento semellante, pois os contidos cos que o alumnado traballará nos primeiros cursos presentan un enfoque máis xeral, que abrangue o devir humano ata o século XVIII e deixa o derradeiro curso da etapa para o estudo da historia contemporánea. En todo caso, a evolución histórica dos dereitos da muller ata a actualidade debe formar parte do desenvolvemento curricular a aplicar na aula.

Deberase ter en conta o traballo de todos os elementos transversais do currículo cando cumpra. Neste sentido, merecen unha mención especial a educación cívica, a comprensión de lectura, a expresión oral e escrita, e o traballo con tecnoloxías da información e da comunicación. A materia de Xeografía e Historia é un vehículo adecuado para animar ao emprendemento. Ademais, o desenvolvemento sustentable e o medio, os riscos de explotación e o abuso e maltrato son ineludibles.

O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, partindo cando cumpra de aprendizaxes máis simples, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. Xeografía e Historia permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo e a aprendizaxe por proxectos estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación e cun enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas. É moi importante ter presente o papel do/da docente como orientador/a, promotor/a e facilitador/a do desenvolvemento competencial do alumnado, e non esquecer a adecuada coordinación entre docentes.

b) Contextualización

Datos do Departamento

O Departamento de Xeografía e Historia do CPI de Guntín está formado por un único membro con destino definitivo no centro:

Mª Teresa Asorey Daviña.

2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.

O departamento de xeografía e Historia, con tódala oferta educativa que acolle, contribúe dunha forma notable ao desenvolvemento das competencias clave, como veremos ao longo desta programación.

A competencia supón unha combinación de habilidades prácticas, coñecementos, motivación, valores éticos, actitudes, emocións, e outros compoñentes sociais e de comportamento que se mobilizan conxuntamente para lograr unha acción eficaz. Contéplanse, pois, como coñecemento na práctica, un coñecemento adquirido a través da participación activa en prácticas sociais que, como tales, pódense desenvolver tanto no contexto educativo formal, a través do currículo, como nos contextos educativos non formais e informais..

As competencias clave do currículo son as seguintes:

- Comunicación lingüística (CCL).
- Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT).
- Competencia dixital (CD).
- Aprender a aprender (CAA).
- Competencias sociais e cívicas (CSC).
- Sentido de iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE).
- Conciencia e expresións culturais (CCEC).

3.- Materiais e recursos didácticos que se van a utilizar

Polo que se refire ao libro de texto, traballaremos cos seguintes manuais:

Libros de texto para o curso 2017/2018

NIVEL	TÍTULO	EDITORIAL	ANO PUBLICACIÓN
1º ESO	Xeografía e Historia	Santillana	2015
2º ESO	Sociais, 2º ESO	Santillana	2016
3ª ESO	Xeografía e Historia	Santillana	2015
4º ESO	Sociais, 4º ESO	Santillana	2016

Obviamente, cada nivel e cada materia precisan duns recursos didácticos axeitados tanto á estrutura metodolóxica dos mesmos como á idade e coñecementos do alumnado, polo que o uso duns ou doutros dependerá de diversos factores que o profesorado terá que avaliar para decidir aqueles máis convenientes ao grupo ao que estean dirixidos.

De calqueira xeito, e con carácter xeral, para o aprendizaxe da Xeografía e Historia empregáranse, entre outros, os seguintes materiais e recursos didácticos:

- Visitas colectivas ou individuais a museos, centros de interpretación histórica, arquivos, organismos oficiais ou particulares, xacementos, monumentos singulares, empresas, etc., que se axusten á programación de aula e que dalgún xeito poidan axudar a unha maior comprensión e asimilación dos contidos previamente traballados na clase.
- Cartografía variada, con diversos sistemas de representación.
- Documentos gráficos e textos escritos axeitados aos obxectivos previstos.
- Materiais audiovisuais seleccionados (películas, documentais...).
- Internet e programas informáticos axeitados a cada materia.
- Prensa diaria, revistas especializadas, etc.
- Libro/os de texto, diccionario, atlas e libreta de clase.

4.- Indicadores de logro para avaliar o proceso de ensino e a práctica docente. Mecanismos de revisión, de avaliación e de modificación das programacións didácticas en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.

A programación proposta ten que considerarse aberta e flexible, de modo que se poidan levar a cabo con facilidade aqueles cambios que se consideren necesarios en función das características do alumnado.

Deste xeito, dentro do proceso de ensino-aprendizaxe, levarase a cabo a avaliación da programación en tres momentos diferentes: antes da posta en práctica da programación, ou avaliación inicial; durante a posta en práctica da programación, ou avaliación formativa; e logo de pór en práctica a programación, ou avaliación final.

Na avaliación inicial, comprobarase a coherencia entre todos os apartados do documento. A avaliación formativa terá lugar ao longo do curso mentres que se está pondo en práctica o programado, de modo que modificacións tales como un cambio na metodoloxía ou na secuenciación e temporalización das unidades didácticas se poidan levar a cabo se con elo se agrada que sexan beneficiosas para o alumnado. Para rematar, levarase a cabo unha avaliación final na que se valorará ata que punto se alcanzaron os obxectivos que se propuxeron coa programación e adoptáranse os cambios que permitan alcanzar uns mellores resultados no curso seguinte.

A avaliación contemplará dous aspectos: a integración do alumnado como parte dinámica e activa do proceso e a reflexión e o traballo concluínte do propio docente e do departamento.

Algúns dos procedementos e instrumentos existentes para avaliar o proceso de ensino afectan basicamente ao alumnado: cuestionarios; intercambios orais: entrevista con alumnos/as e debates; análise dos resultados do proceso de aprendizaxe do alumnado...

Respecto ao departamento, a fin de establecer unha avaliación plena de todo o proceso, nas reunións de seminario avaliaranse os seguintes aspectos: cuestionarios dentro do propio departamento, desenvolvemento na clase da programación, relación entre obxectivos e resultados, adecuación de obxectivos e contidos coas necesidades reais, adecuación de medios e metodoloxía coas necesidades reais, análise dos resultados do proceso de aprendizaxe dos alumnos, flexibilidade da programación respecto á actividades complementarias ou circunstancias específicas imprevistas.

O resultado desta avaliación será plasmado na memoria final de curso.

FICHA MODELO DE AVALIACIÓN DA PROGRAMACIÓN

Unidade didáctica	
Profesor/a	Área/materia
Curso	Grupo Data

		1	2	3
Dimensión 1: ASPECTOS XERAIS				
1.1	Na súa elaboración tívose en conta o grupo de alumnos/as aos que ía dirixido?			
1.2	A súa estrutura era suficientemente aberta para permitir adaptacións?			
1.3	Prevéronse as posibles dificultades que se poderían presentar?			
Dimensión 2: OBXECTIVOS-COMPETENCIAS				
2.1	Estaban redactados dunha forma clara e precisa?			
2.2	Responden ás causas que xeneraban as necesidades educativas?			
2.3	Están graduados en función da súa importancia en diferentes niveis?			
2.4	Todos os obxectivos foron directamente avaliados como criterios de avaliación específica?			
2.5	Recollían os obxectivos todas as competencias que se pretendían desenvolver?			
Dimensión 3: CONTIDOS				
3.1	Son adecuados aos obxectivos?			
3.2	Trátanse contidos dos tres tipos?			
3.3	Permiten a adaptación aos diferentes niveis de aprendizaxe?			
3.4	Foron axeitados aos recursos e características do centro e do alumnado?			
3.5	Inclúense contidos relacionados coas áreas transversais?			
Dimensión 4: ACTIVIDADES				
4.1	Favorecen o interese e a motivación do alumnado?			
4.2	Foron adecuadas aos contidos, recursos e tempo previstos?			
4.3	Axústanse a unha secuencia consecuenta co constructivismo?			
4.4	Permiten a atención aos diferentes ritmos de aprendizaxe?			
4.5	Propóñense actividades de apoio, recuperación e proacción?			

		1	2	3
Dimensión 5: METODOLOXÍA				
5.1	Practicase a metodoloxía activa e participativa?			
5.2	Facilítase a interacción do alumnado entre si e do alumnado co profesorado?			
5.3	Planifícanse as actividades grupais?			
5.4	Favorécese unha intervención educativa acorde co constructivismo?			
5.5	Practicanse agrupacións flexibles e de atención diversa?			
Dimensión 6: RECURSOS				
6.1	Foron accesibles ao alumnado e ao seu nivel?			
6.2	Favorecen a motivación e a aprendizaxe do alumnos e alumnas?			
6.3	Adecúanse ás intencións e aos contidos?			
6.4	A relación tempo/utilidade foi axeitada?			
6.5	A relación custo/servizo foi adecuada?			
Dimensión 7: AVALIACIÓN-COMPETENCIAS				
7.1	Aténdense os tres momentos da avaliación?			
7.2	Aplícanse os instrumentos adecuadamente?			
7.3	Adáptanse os criterios de avaliación aos elementos e ao nivel?			
7.4	Devólvese a información convenientemente?			
7.5	Participa o alumnado na avaliación?			
7.6.	Tivéronse en conta as competencias no proceso educativo?			
Dimensión 8: TEMPORALIZACIÓN				
8.1	É axeitado o tempo empregado para o desenvolvemento da unidade?			
8.2	Axústanse os tempos planificados á realidade?			
8.3	Respéctanse os ritmos da aprendizaxe?			
8.4	Os tempos asignados aos distintos elementos foron correctos?			
8.5	Houbo perdas de tempo inxustificadas?			

ASPECTOS A POTENCIAR	DEFICIENCIAS A MELLORAR	RECOMENDACIÓNS

1.	Si
2.	Ás veces
3.	Non

5.Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.

O Departamento de Xeografía e Historia do CPI de Guntín, en relación co tema de avaliación do alumnado con asignaturas pendentes, adoptou os seguintes acordos:

1. Como criterio xeral, programaranse unha serie de actividades, preferentemente prácticas, por cada dúas ou tres unidades da materia suspensa.
2. O alumnado que realice correcta e continuadamente os traballos encomendados superará a materia suspensa, sen necesidade de proba específica. No caso contrario, procederase a avaliación mediante unha proba de contidos mínimos da materia, segundo a lexislación vixente.
3. O seguimento e avaliación destes traballos levarase a cabo preferentemente polo profesorado que imparte docencia no curso en que estea matriculado actualmente o alumnado afectado por esta medida.
4. Enviarase información detallada ás familias do alumnado, que será incluída no boletín de notas trimestral.
5. Os criterios adoptados nos puntos anteriores serán revisados anualmente.

PROGRAMA DE RECUPERACIÓN DE MATERIAS PENDENTES

1ºESO

Ó longo do curso o alumnado presentará unha serie de resúmenes dos temas ou apartados dos mesmos que a continuación se detallan, sempre o primeiro luns de cada mes, que servirán para poder realizar un seguimento do alumnado cara a súa avaliación en xuño. A correcta execución destes traballos eximirá da realización da proba final escrita. O alumnado que non realice axeitadamente os traballos encomendados durante o curso, estará obrigado a realizar unha proba escrita que versará sobre o temario da asignatura.

O plan de traballo será o seguinte:

Outubro – Temas 1 e 2
 Novembro – Tema 3
 Decembro – Temas 4, e 5
 Xaneiro – Temas 6 e 7
 Febreiro – Temas 8 e 9
 Marzo – Temas 10
 Abril – Temas 11

2º de ESO

Ó longo do curso o alumnado presentará unha serie de resúmenes dos temas ou apartados dos mesmos que a continuación se detallan, sempre o primeiro luns de cada mes, que servirán para poder realizar un seguimento do alumnado cara a súa avaliación en xuño. A correcta execución destes traballos eximirá da realización da proba final escrita.

O plan de traballo será o seguinte:

Outubro – Tema 1
 Novembro – Temas 2 e 3
 Decembro – Temas 4, 5
 Xaneiro – Temas 6,7
 Febreiro – Tema 8
 Marzo – Temas 9
 Abril – Temas 10 e 11

O alumnado que non realice axeitadamente os traballos encomendados durante o curso, estará obrigado a realizar unha proba escrita que versará sobre o temario da asignatura.

3º de ESO

Ó longo do curso o alumnado presentará unha serie de resúmenes dos temas ou apartados dos mesmos que a continuación se detallan e que servirán para poder realizar un seguimento do alumnado cara a súa avaliación en xuño. A correcta execución destes traballos eximirá da realización da proba final escrita.

O plan de traballo será o seguinte:

Outubro – Tema 1
Novembro – Tema 2
Decembro – Temas 3, 4 e 5
Xaneiro – Temas 6, 7, 8 e 9
Febreiro – Tema 10
Marzo – Tema 11
Abril – Tema 12

O alumnado que non realice axeitadamente os traballos encomendados durante o curso, estará obrigado a realizar unha proba escrita que versará sobre o temario da asignatura.

6.- Deseño da avaliación inicial e medidas individuais ou colectivas que se poidan adoptar como consecuencia dos seus resultados.

Ao longo do primeiro mes de curso, realizaranse una serie de probas iniciais, acorde con cada nivel da ESO. Basaranse tanto na recollida de información como na realización de pequenas probas. Segundo o seu resultado teremos una referencia sobre o punto de partida para iniciar o traballo no presente curso. Así, poderemos adicar máis tempo a realizar un traballo de repaso dos cursos anteriores o poderemos iniciar o camino no presente ano académico dunha maneira máis áxil.

Á hora de formular as medidas de atención á diversidade e inclusión temos de solicitar, en primeiro lugar, diversa información sobre cada grupo de alumnos e alumnas; como mínimo debe coñecerse a relativa a:

- O número de alumnos e alumnas.
- O funcionamento do grupo (clima da aula, nivel de disciplina, atención...).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto ao desenvolvemento de contidos curriculares.
- As necesidades que se puidesen identificar; convén pensar nesta fase en como se poden abordar (*planificación de estratexias metodolóxicas, xestión da aula, estratexias de seguimento da eficacia de medidas, etc.*).
- As fortalezas que se identifican no grupo en canto aos aspectos competenciais.
- Os desempeños competenciais prioritarios que hai que practicar no grupo nesta materia.
- Os aspectos que se deben ter en conta ao agrupar os alumnos e as alumnas para os traballos cooperativos.
- Os tipos de recursos que se necesitan adaptar a nivel xeral para obter un logro óptimo do grupo.

Necesidades individuais

A avaliación inicial facilítanos non só coñecemento acerca do grupo como conxunto, senón que tamén nos proporciona información acerca de diversos aspectos individuais dos nosos estudantes. A partir dela poderemos:

- Identificar os alumnos ou as alumnas que necesitan un maior seguimento ou personalización de estratexias no seu proceso de aprendizaxe. (Débese ter en conta aquel alumnado con necesidades educativas, con altas capacidades e con necesidades non diagnosticadas, pero que requiran atención específica por estar en risco, pola súa historia familiar, etc.).
- Saber as medidas organizativas a adoptar. (Planificación de reforzos, situación de espazos, xestión de tempos grupales para favorecer a intervención individual).
- Establecer conclusións sobre as medidas curriculares a adoptar, así como sobre os recursos que se van empregar.
- Analizar o modelo de seguimento que se vai utilizar con cada un deles.
- Acoutar o intervalo de tempo e o modo en que se van avaliar os progresos do alumnado.
- Fixar o modo en que se vai compartir a información sobre cada alumno ou alumna co resto de docentes que interveñen no seu itinerario de aprendizaxe; especialmente, co titor ou titora.

De igual modo, propoñemos o uso dunha ferramenta para a avaliación da programación didáctica no seu conxunto; esta pódese realizar ao final de cada trimestre, para así poder recoller as melloras no seguinte.

7. Atención ao alumnado con necesidades educativas especiais. Atención a diversidade

No proceso de ensinanza-aprendizaxe que se desenvolve na Educación Secundaria Obrigatoria, consideramos a diversidade real que existe nun grupo-clase aparentemente homoxeneo pola idade e espacio común onde todos traballan e aprenden.

Acceptamos que o alumnado aprende de xeitos, formas e ritmos diferentes, que a cantidade e calidade do aprendido tamén o é.

Por este motivo, incluímos nesta programación procedementos variados que estimulen a aprendizaxe en grupos heteroxéneos. Para conseguir que a diversidade non sexa un obstáculo senón un punto de partida e un factor de enriquecemento e de relación cosntructiva para o alumnado, intentaremos desenvolver a autonomía progresiva dos-as alumnos-as, individual e grupalmente. En relación a isto, proponemos a organización da aula en equipos de traballo, a distribución de tarefas compartidas e responsabilidades dentro do grupo.

A aprendizaxe das CCSS, Xeografía e Historia é un proceso activo e cambiante. Por todo isto seleccionamos una cantidade de actividades que, no seu conxunto, pretenden conseguir un obxectivo básico: un proxecto aberto, adaptable a situacións diferentes e a ritmos diversos, esixidos pola heteroxeneidade do alumnado.

Na organización das actividades de atención á diversidade, teremos en conta as diferentes vías polas que se pode tratar atendendo á lexislación vixente:

- As medidas de Reforzo Educativo: É unha medida ordinaria de atención á diversidade xa que afecta a elementos non prescriptivos do currículo como son a secuencia de contidos, formas e instrumentos de avaliación, organización da aula, agrupamentos de alumnos e metodoloxía. É unha medida que non precisa de autorización por parte dos pais/titores do alumno-a. Son medidas dirixidas a alumnos que coa modificación dos elementos antes indicados poden segui-lo proceso ordinario de ensino-aprendizaxe.

Son elaboradas polo profesor-a, co coñecemento do titor-a, quen llo comunicará ó equipo directivo e á familia. Levaranse a cabo no contexto escolar ordinario polo profesor coa colaboración, se é o caso, doutros profesionais.

- As Actividades de Ampliación: Serán actividades destinadas ao alumnado que ten maiores rendementos na aprendizaxe significativa. Basaranse en actividades de ampliación dos diferentes aspectos que se traballen nas UD. O seguimento destas actividades será similar ao das actividades de reforzo.

- As Adaptacións Curriculares: Son medidas extraordinarias de atención á diversidade, xa que poden afectar a tódolos elementos do currículo. A súa finalidade é atender as necesidades educativas motivadas por unha dificultade persoal ou por capacidades excepcionais. O referente para a súa elaboración serán os obxectivos xerais da etapa concretados no Proxecto Curricular. Poderán pertencer a outro curso ou etapa distinto do que curse o alumno-a.

A conveniencia da elaboración dunha adaptación curricular decidirase despois de ter esgotadas outras medidas ordinarias de intervención educativa.

As adaptacións curriculares levaranse a cabo no contexto educativo ordinario, agás casos excepcionais. O seu deseño e desenvolvemento será responsabilidade do profesor-a que imparte a área ou materia, en colaboración e asesorado polo departamento de orientación.

8.- Concreción dos elementos transversais

Segundo a LOMCE, entendemos por elementos transversais os seguintes:

A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación, o emprendemento, e a educación cívica e constitucional. A área de xeografía e historia, debido a súa interdisciplinabilidade traballa tódolos elementos transversais dende o primeiro curso da ESO. Así promoverase o desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou circunstancia persoal ou social.

Do mesmo xeito, promoverase a aprendizaxe da prevención e resolución pacífica de conflitos en todos os ámbitos da vida persoal, familiar e social, así como dos valores que sustentan a liberdade, a xustiza, a igualdade, o pluralismo político, a paz, a democracia, o respecto aos dereitos humanos, o respecto por igual aos homes e ás mulleres, e ás persoas con discapacidade, e o rexeitamento da violencia terrorista, a pluralidade, o respecto ao Estado de dereito, o respecto e a consideración ás vítimas do terrorismo, e a prevención do terrorismo e de calquera tipo de violencia.

A programación docente debe abranger en todo caso a prevención da violencia de xénero, da violencia contra as persoas con discapacidade, da violencia terrorista e de calquera forma de violencia, racismo ou xenofobia, incluído o estudo do Holocausto xudeu como feito histórico.

Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

Tamén recolleamos as medidas para que o alumnado participe en actividades que lle permitan afianzar o espírito emprendedor e a iniciativa empresarial a partir de aptitudes como a creatividade, a autonomía, a iniciativa, o traballo en equipo, a confianza nun mesmo e o sentido crítico.

Tamén e sobre todo, na área de xeografía, promoveranse accións para a mellora da convivencia e a prevención dos accidentes de tráfico, coa finalidade de que os/as alumnos/as coñezan os seus dereitos e deberes como usuarios/as das vías, en calidade de peóns, viaxeiros/as e condutores/as de bicicletas ou vehículos a motor, respecten as normas e os sinais, e se favoreza a convivencia, a tolerancia, a prudencia, o autocontrol, o diálogo e a empatía con actuacións adecuadas tendentes a evitar os accidentes de tráfico e as súas secuelas.

9.- Contribución ao Plan lector

A nosa contribución ao Plan lector farémola, proponendo diferentes lecturas ao alumnado, tanto na aula, como para facelas na súa casa.

10.- Contribución ao Plan de convivencia. Educación en valores

Como membro do Claustro e da Comunidade educativa do CPI Tino Drandío, diariamente facemos aportacións e poñemos en marcha o Plan de Convivencia. Para este fin é fundamental a educación en valores que traballamos diariamente na nosa aula, desde calquera materia do noso departamento.

ESO

11.- Obxectivos curriculares da educación secundaria

A Educación Secundaria Obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e as alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.

- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.
- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural. Coñecer mulleres e homes que realizaran achegas importantes á cultura e á sociedade galega, ou a outras culturas do mundo.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- ñ) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- o) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersonal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

12. Obxectivos xerais da área de Xeografía e Historia na ESO

- Promover o sentimento de pertenza á nosa comunidade e ás outras entidades políticas, sociais e culturais nas que se integra desde posicións solidarias e respectuosas con outras comunidades, estados e culturas.
- Identificar os procesos e mecanismos básicos que rexen a realidade social e as interrelacións entre os feitos políticos, económicos, sociais e culturais, utilizando este coñecemento para comprender o pasado e as sociedades actuais.
- Identificar, localizar e analizar, a diferentes escalas, as características do medio físico e as interaccións que os grupos sociais establecen con el na utilización do espazo e dos seus recursos, valorando as consecuencias de tipo económico, social e ambiental.
- Comprender o territorio como resultado da interacción das sociedades sobre o medio.
- Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e acontecementos máis relevantes na historia do mundo, de Europa, de España e de Galiza, identificando causas e consecuencias destes para adquirir unha perspectiva global da evolución da humanidade.
- Identificar, localizar e comprender as características básicas da diversidade xeográfica do mundo e das grandes áreas neoeconómicas e os trazos físicos e humanos de Europa, España e Galiza ..
- Valorar a diversidade cultural, manifestando actitudes de respecto e tolerancia por outras culturas e cosmovisións.
- Coñecer os elementos técnicos básicos das manifestacións artísticas dentro da súa realidade cultural, para aprender a valorar o propio patrimonio e a súa conservación.
- Adquirir e empregar o vocabulario específico das Ciencias Sociais.
- Obter, comprender e relacionar diversas modalidades de información do ámbito social, económico e xeográfico.
- Realizar tarefas en grupo e participar en debates cunha actitude construtiva, crítica e tolerante.
- Resolver problemas e levar a cabo traballos escolares aplicando os instrumentos das Ciencias Sociais.
- Coñecer o funcionamento das sociedades democráticas.
- Procurar a comprensión da realidade socio-cultural galega como unha realidade dinámica en contacto con outras sociedades e culturas.
- Organizar, memorizar e recuperar información para a realización de resumos, esquemas, mapas conceptuais e outros instrumentos explicativos.

13.-Metodoloxía didáctica:

Comprende tanto a descrición das prácticas docentes como a organización do traballo dos docentes. Neste apartado temos que facer unha definición clara da nosa metodoloxía a seguir, por iso na nosa PDA, para acadar a aprendizaxe por competencias, empregaremos unha metodoloxía comunicativa, inclusiva e participativa, tendo en consideración o traballo colaborativo e en equipo.

Por iso teríamos presente os modelos metodolóxicos seguintes:

- Modelo discursivo/expositivo.
- Modelo experiencial en talleres.
- Traballo por tarefas e proxectos.
- Aprendizaxe cooperativa en base ao traballo colaborativo e en equipo, que sería a base do noso traballo na aula.

Por todo o anterior, debemos ter presente que a metodoloxía é responsabilidade de todo o centro educativo, xa que ten que integrar os elementos do currículo e enfocalos á resolución de problemas da vida real, polo que as actividades de aprendizaxe serán integradas¹, facendo un tratamento equilibrado das distintas competencias clave nas programacións didácticas, e tendo en conta os diferentes ritmos e estilos de aprendizaxe do alumnado. O currículo relacionará os estándares de aprendizaxe e criterios de avaliación coas competencias clave, os contidos e os obxectivos de etapa. O tratamento metodolóxico da materia débese axustar ao nivel competencial inicial do alumnado, partindo cando cumpra de aprendizaxes máis simples, respectando ritmos e estilos de aprendizaxe que teñan en conta a atención á diversidade. Xeografía e Historia permite desenvolver metodoloxías activas, nas que o traballo individual e cooperativo e a aprendizaxe por proxectos estean permanentemente presentes, con elaboración de diferentes tipos de materiais, integrando de xeito especial as tecnoloxías da información e da comunicación e cun enfoque orientado á realización de tarefas e á resolución de problemas. É moi importante ter presente o papel do/da docente como orientador/a, promotor/a e facilitador/a do desenvolvemento competencial do alumnado, e non esquecer a adecuada coordinación entre docentes.

14.- Programación Didáctica da Aula de 1.º curso de Xeografía e Historia de ESO

14.1. Obxectivos didácticos

- Identificar as liñas básicas de orientación xeográfica e situar no mapa mediante latitude e lonxitude.
- Descodificar información simbólica e interpretala para describir o contido dos mapas.
- Coñecer o mapa físico do mundo nos seus trazos básicos, en particular, de Galiza e de España. Saliar os elementos principais de cada territorio.
- Recofiecer e localizar no espazo os principios medios naturais do planeta, caracterizalos e distinguilos en función da interacción dos trazos físicos predominantes que conforman as paisaxes.
- Transferir os coñecementos adquiridos para analizar e interpretar un espazo próximo e concreto.
- Coñecer os principais problemas ambientais da actualidade; relacionalos coas súas causas e posibles efectos.
- Pensar e expoñer accións que poidan contribuir á mellora ambiental a través da ciencia, a tecnoloxía e o consumo responsable.
- Utilizar como referencia temporal na localización de feitos e procesos históricos a periodización e a datación correcta.
- Identificar elementos de permanencia e de cambio nas sociedades da Prehistoria e da Antigüidade.
- Identificar os elementos básicos que conformaron a vida no Paleolítico.
- Identificar os cambios producidos na revolución neolítica. Valoración destes cambios na posterior evolución da humanidade.
- Valorar a importancia cultural da arte rupestre e do megalitismo atlántico.
- Localizar no tempo e no espazo as civilizacións de Exipto, Mesopotamia, Grecia e Roma.
- Recoñecer os elementos relevantes da achega grega á civilización occidental e os aspectos básicos da súa organización política e social.
- Percibir a influencia do pasado no asentamento e límites actuais de Galiza.
- Analizar os elementos sociais e artísticos máis elementais da cultura castrexa. Relacionar as culturas mediterráneas e atlánticas.
- Coñecer os trazos da civilización romana, con atención á organización político-administrativa, social, económica e cultural.
- Identificar o legado da civilización romana no noso país.
- Recoñecer o significado do cristianismo e os novos asentamentos producidos no mundo tardorromano: suevo e visigodo.
- Extraer as ideas principais das distintas fontes de información e saber expoñelas.

14.2. Contidos

Xeografía

Imaxes de satélite e os seus principais usos.

Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.

A Terra: a Terra no Sistema Solar.

Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica.

Localización Proxeccións e sistemas de coordenadas.. Latitude e lonxitude.

Trazos principais do relevo do mundo.

Clima: elementos e factores.

Diversidade climática no planeta.

Medio natural: áreas e problemas ambientais.

Medio natural europeo: principais trazos.

Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.

Medio natural: áreas e problemas ambientais.

Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo.

Diversidade de espazos naturais europeos.

Historia

Fontes históricas.

Cambio e continuidade.

Prehistoria e Idade Antiga: visión global.

Cambio e continuidade.

Vocabulario histórico e artístico.

Evolución das especies e a hominización.

Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga.

Prehistoria e Idade Antiga: visión global.

Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores.

Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social.

Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.

Aparición dos ritos: restos materiais e artísticos; pintura e escultura.

Idade Antiga: invención da escritura.

Idade Antiga: historia de Exipto.

Idade Antiga: relixión exipcia.

Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto.

Mundo clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión.

Mundo clásico. Grecia: expansión comercial e política das polis gregas.

Mundo clásico. Imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo.

Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía.

Arte grega: Arquitectura, pintura e escultura.

Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma.

República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.

Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.

Península Ibérica: pobos prerromanos. Hispania romana. Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo.

Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo.

Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo

14.1. Contidos mínimos

Xeografía

Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía.

A Terra: a Terra no Sistema Solar.

Representación da Terra. Escala.

Sistemas de coordenadas. Latitude e lonxitude.

Trazos principais do relevo do mundo.

Clima: elementos e factores.

Diversidade climática no planeta.

Medio natural: áreas e problemas ambientais.

Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo.

Medio natural: áreas e problemas ambientais.

Diversidade de espazos naturais europeos.

Historia

Fontes históricas.

Prehistoria e Idade Antiga: visión global.
Evolución das especies e a hominización.
Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga.
Prehistoria e Idade Antiga: visión global.
Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores.
Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social.
Prehistoria galega: megalitos e petróglifos.
Idade Antiga: invención da escritura.
Idade Antiga: historia de Exipto.
Idade Antiga: relixión exipcia.
Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto.
Grecia: as "polis" gregas.
Arte grega: Arquitectura, pintura e escultura.
Imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo.
Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma.
República e imperio: organización política e expansión colonial polo Mediterráneo.
Arte romana: arquitectura, escultura e pintura.
Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo.
Península Ibérica: pobos prerromanos. Hispania romana. Gallaecia. Proceso de romanización. Cristianismo

14.3.Temporalización

Procurarase a impartición de 4 temas no primeiro trimestre, 4 temas no segundo trimestre e 3 no último, mais sempre dependendo das necesidades e do ritmo do alumnado.

14.4.Avaliación

Na avaliación terase en consideración a observación directa do traballo diario e da actitude.

Tamén se valorarán os traballos e a realización de tarefas.

Haberá unha valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións)e unha valoración cualitativa do avance individual (anotacións e puntualizacións).

14.4.1..Criterios de avaliación

Xeografía

Analizar e identificar o mapa, e coñecer as imaxes de satélite e os seus usos principais.

Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas.

Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais.

Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais, os grandes ríos e as grandes zonas climáticas, e identificar as súas características.

Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias.

Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos principais do relevo continental.

Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo.

Coñecer os principais espazos naturais do noso continente.

Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte analóxico e dixital, e as súas escalas.

Historia

Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas.

Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para

adquirir unha perspectiva global da súa evolución.

Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.

Describir o proceso de hominización.

Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas como estas.

Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico.

Coñecer algunhas características da vida humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico.

Explicar as etapas en que se divide a historia de Exipto.

Identificar as principais características da relixión exipcia.

Localizar e describir algúns exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia.

Coñecer os trazos principais das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia.

Distinguir entre o sistema político grego e o helenístico.

Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais.

Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.

Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos.

Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente.

14.4.2 Instrumentos de avaliación e criterios de corrección

Realizaranse, polo menos dúas probas escritas de control de coñecementos por trimestre. O valor destas probas será entre o 70% e o 80% da nota final, mentres que os procedementos, actitudes, comportamento e disposición conformarán o 20% ou 30% restante. Nesta última valoración inclúese a participación, a realización de tarefas e exercicios, traballos, etc.

Para acadar o aprobado na cualificación final farase a media aritmética das tres avaliacións, sempre e cando en cada unha delas teña acadado un 5, ou ben, que ao longo do curso o alumnado amose un progreso académico conforme a avaliación continua.

14.5. Estándares de aprendizaxe

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O medio físico				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. A Terra: a Terra no Sistema Solar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Coñecer o Sistema Solar e establecer as relacións entre os movementos da terra e a existencia das estacións e do día e da noite, e comprender a súa importancia na distribución dos climas e da Biota. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Interpreta como inflúen os movementos astronómicos na distribución da radiación solar e nas zonas bioclimáticas do planeta. ▪ XHB1.1.2. Analiza un mapa de fusos horarios e diferencia zonas do planeta de similares horas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Representación da Terra. Escala e linguaxe cartográfica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Identificar e distinguir os sistemas de representación cartográfica, en soporte analóxico e dixital, e as súas escalas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.1. Clasifica e distingue proxeccións, e compara unha proxección de Mercator con unha de Peters. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Proxeccións e sistemas de coordenadas. Imaxes de satélite e os seus principais usos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Analizar e identificar o mapa, e coñecer as imaxes de satélite e os seus usos principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.1. Clasifica e distingue tipos de imaxes de satélite e mapas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.1. Localiza un punto xeográfico nun planisferio e distingue os hemisferios da Terra e as súas principais características. ▪ XHB1.4.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			mapa, utilizando datos de coordenadas xeográficas.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Trazos principais do relevo do mundo. Clima: elementos e factores. Diversidade climática no planeta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Localizar no mapamundi físico as principais unidades do relevo mundiais, os grandes ríos e as grandes zonas climáticas, e identificar as súas características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo europeo e mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Medio físico do mundo e de Europa: relevo e hidrografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Ter unha visión global do medio físico europeo e mundial, e das súas características xerais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.6.1. Localiza nun mapa físico mundial os elementos e as referencias físicas principais: mares e océanos, continentes, illas e arquipélagos máis importantes, ríos e cadeas montañosas principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.6.2. Elabora climogramas e mapas que sitúen os climas do mundo e reflectan os elementos máis importantes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT CD, CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f, g ▪ h, m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.7. Medio natural europeo: principais trazos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.7. Ser capaz de describir as peculiaridades do medio físico europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.7.1. Explica as características xerais do relevo europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT CD, CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.8. Unidades do relevo do espazo xeográfico europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.8. Situar no mapa de Europa as unidades e os elementos principais do relevo continental. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.8.1. Localiza no mapa as unidades e os elementos principais do relevo europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ h ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.9. Conxuntos bioclimáticos do espazo xeográfico europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.9. Coñecer, comparar e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.9.1. Clasifica e localiza nun mapa os tipos de clima de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT CD, CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.9.2. Distingue e localiza nun mapa as zonas bioclimáticas do noso continente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f, m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.10. Diversidade de espazos naturais europeos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.10. Coñecer os principais espazos naturais do noso continente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.10.1. Localiza nun mapa e en imaxes de satélite de Europa os principais espazos naturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f, g ▪ h, m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.11. Medio natural: áreas e problemas ambientais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.11. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.11.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
Bloque 3. A Historia				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son heranza do pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, sexan estas restos materiais ou textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
			<ul style="list-style-type: none"> XHB3.2.3. Compara dous relatos a distintas escalas temporais sobre as conquistas de Alexandre. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA
<ul style="list-style-type: none"> l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> f l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Tempo histórico. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> h l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Vocabulario histórico e artístico. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL
<ul style="list-style-type: none"> f l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Evolución das especies e a hominización. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.6. Entender o proceso de hominización. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.6.1. Recoñece os cambios evolutivos ata chegar á especie humana. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> f l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.7. Periodización da Prehistoria e a Idade Antiga. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.7. Datar a Prehistoria e a Idade Antiga, e distinguir a escala temporal de etapas como estas. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.7.1. Distingue etapas dentro da historia antiga. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> f g l 	<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Prehistoria e Idade Antiga: visión global. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.8. Identificar e localizar no tempo e no espazo os procesos e os acontecementos históricos máis salientables da Prehistoria e da Idade Antiga, para adquirir unha perspectiva global da súa evolución. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.8.1. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT CAA
<ul style="list-style-type: none"> c g h l n ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9.1. Paleolítico: etapas; características das formas de vida; cazadores colectores. B3.9.2. Neolítico: revolución agraria e expansión das sociedades humanas; sedentarismo; artesanía e comercio; organización social. B3.9.3. Prehistoria galega: megalitos e petróglifos. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.9. Coñecer as características da vida humana correspondentes aos dous períodos en que se divide a Prehistoria: Paleolítico e Neolítico. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.9.1. Explica a diferenza entre os dous períodos en que se divide a prehistoria e describe as características básicas da vida en cada un. XHB3.9.2. Analiza a transcendencia da revolución neolítica e o papel da muller nela. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL CAA CSC CAA
<ul style="list-style-type: none"> l n 	<ul style="list-style-type: none"> B3.10. Aparición dos ritos: restos materiais e artísticos; pintura e escultura. 	<ul style="list-style-type: none"> B3.10. Identificar os primeiros ritos relixiosos. 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.10.1. Recoñece as funcións dos primeiros ritos relixiosos como os da "deusa nai". 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCEC
<ul style="list-style-type: none"> a c 	<ul style="list-style-type: none"> B3.11. Idade Antiga: primeiras civilizacións 	<ul style="list-style-type: none"> B3.11. Coñecer algunhas características da vida 	<ul style="list-style-type: none"> XHB3.11.1. Describe formas de organización socio-económica e política, novas ata entón, como os 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	urbanas. Mesopotamia e Exipto. Sociedade, economía e política.	humana neste período, así como o establecemento e a difusión de diferentes culturas urbanas, despois do neolítico.	imperios de Mesopotamia e de Exipto.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Idade Antiga: invención da escritura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Recoñecer a importancia da descuberta da escritura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.12.1. Diferencia entre as fontes prehistóricas (restos materiais e ágrafos) e as fontes históricas (textos). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.13. Idade Antiga: historia de Exipto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.13. Explicar as etapas en que se divide a historia de Exipto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.13.1. Interpreta un mapa cronolóxico-xeográfico da expansión exipcia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.13.2. Describe as principais características das etapas históricas en que se divide Exipto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.14. Idade Antiga: relixión exipcia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.14. Identificar as principais características da relixión exipcia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.14.1. Explica como materializaban os exipcios a súa crenza na vida do alén. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.14.2. Realiza un mapa conceptual cos principais deuses do panteón exipcio. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.15. Idade Antiga: arte en Mesopotamia e Exipto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.15. Localizar e describir algúns exemplos arquitectónicos de Exipto e de Mesopotamia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.15.1. Localiza nun mapa os principais exemplos da arquitectura exipcia e da mesopotámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.16. Mundo clásico. Grecia: as "polis" gregas e a súa expansión. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.16. Coñecer os trazos principais das polis gregas e a transcendencia do concepto de democracia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.16.1. Identifica trazos da organización socio-política e económica das polis gregas a partir de fontes históricas de diferentestipos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.16.2. Describe algunhas das diferenzas entre a democracia grega e as democracias actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.17. Mundo clásico. Grecia: expansión comercial e política das polis gregas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.17. Entender a transcendencia do concepto de colonización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.17.1. Localiza nun mapa histórico as colonias gregas do Mediterráneo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.18. Mundo clásico. Imperio de Alexandre Magno e os seus sucesores: helenismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.18. Distinguir entre o sistema político grego e o helenístico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.18.1. Elabora un mapa do imperio de Alexandre. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.8.2. Contrasta as accións políticas da Atenas de Pericles co imperio de Alexandre Magno. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.19. Mundo clásico. Grecia e o helenismo: arte, ciencia, teatro e filosofía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.19. Entender o alcance do clásico na arte e na cultura occidentais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.19.1. Explica as características esenciais da arte grega e a súa evolución no tempo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.19.2. Dá exemplos representativos das áreas do saber grego, e discute por que se considera que a cultura europea parte da Grecia clásica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CMCCT ▪ CAA,CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.20. Mundo clásico: orixe e etapas da historia de Roma. República e imperio: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.20. Caracterizar os trazos principais da sociedade, a economía e a cultura romanas, e recoñecer os 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.20.1. Confecciona un mapa coas etapas da expansión de Roma. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.20.2. Identifica diferenzas e semellanzas entre as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 1º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	organización política e expansión colonial polo Mediterráneo. Cristianismo.	conceptos de cambio e continuidade na historia da Roma antiga.	formas de vida republicanas e as do imperio na Roma antiga.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.21. Mundo clásico. Arte romana: arquitectura, escultura e pintura. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.21. Identificar e describir os trazos característicos de obras da arte grega e romana, diferenciando entre os que son específicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.21.1. Compara obras arquitectónicas e escultóricas de época grega e romana. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.22. Península Ibérica: pobos prerromanos; Hispania romana; Gallaecia. Proceso de romanización. A cidade e o campo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.22. Establecer conexións entre o pasado da Hispania romana e o presente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.22.1. Fai un mapa da Península Ibérica onde se reflicten os cambios administrativos en época romana. ▪ XHB3.22.2. Analiza exemplos do legado romano que sobreviven na actualidade. ▪ XHB3.22.3. Entende o que significou a romanización en distintos ámbitos sociais e xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCEC

10.8 .Atención á diversidade

Para o alumnado con dificultades se utilizarán materiais máis concretos e sinxelos relacionados cos diversos contidos anteriormente descritos.

Así mesmo seleccionaranse exercicios e actividades que poidan facilitar a comprensión.

Procurarase unha atención máis individualizada e a escolma de tarefas de reforzo.

Nas probas de avaliación terase en consideración a realización das tarefas anteriores e poderán diversificarse atendendo ás características do alumnado con necesidades.

15.- Programación Didáctica da Aula de 2.º curso de Xeografía e Historia de ESO

15. Obxectivos didácticos

1. Debuxar a situación económica, social e política dos reinos xermánicos.
2. Analizar as características da Alta Idade Media en Europa.
3. Identificar a problemática da falta de fontes históricas para a análise da Alta Idade Media.
4. Analizar as consecuencias da organización feudal.
5. Afondar nos aspectos socio-económicos, políticos e culturais no contexto da evolución dos reinos cristiáns e musulmáns.
6. Analizar o proceso de conquistas e o repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica.
7. Establecer relacións entre os proceso de conquistas e repoboación dos reinos cristiáns e al-Ándalus.
8. Apreciar o valor da arte na Idade Media e as súas diferentes funcións.
9. Comprender os efectos da crise da Baixa Idade Media na análise das consecuencias económicas e sociais que derivan dela.
10. Describir as características concretas do medio físico de España e de Galicia.
11. Localizar no mapa de España e de Galicia as principais unidades e elementos do relevo.
12. Coñecer, describir e situar no mapa, os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego.
13. Coñecer os riscos naturais e problemas medioambientais de España, e os principais espazos naturais protexidos de España e de Galicia.
14. Afondar na análise da poboación, movementos migratorios, características e evolución.
15. Reflexionar sobre a distribución da poboación europea, a súa evolución, dinámica, migracións ou políticas de poboación.
16. Identificar como se organiza o territorio español e galego.
17. Analizar as grandes zonas urbanas, a densidade de poboación e as migracións no comentario de mapas do mundo.

18. Coñecer as características das cidades españolas e galegas, e a distribución urbana no espazo. Identificar os proles e as contras do proceso de urbanización en Europa.

15.1.Contidos

Xeografía

O medio físico

- 1.1. Localización. Latitude e lonxitude.
 - 1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia.
 - 1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía.
 - 1.4. Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía.
 - 1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade climática dá Península Ibérica e de Galicia.
 - 1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas dá Península Ibérica e de Galicia.
- 1.7. Medio natural e problemas ambientais en España.

O espazo humano

- 2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios.
 - 2.2. Poboación europea: distribución e evolución.
 - 2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.
 - 2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movementos migratorios.
 - 2.5. Proceso de urbanización non planeta.
 - 2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo.
 - 2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia.
 - 2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia.
 - 2.9. Paisaxes no territorio español e galego.
- 2.10. Principais retos e problemas ambientais en España.

Historia

- 3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.
- 3.2. Fontes históricas.
- 3.3. Cambio e continuidade.
- 3.4. Tempo histórico.
- 3.5. Vocabulario histórico e artístico.
- 3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media).
- 3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos.
- 3.8. Feudalismo.
- 3.9. Islam. Península ibérica: invasión musulmá. Evolución de al-Ándalus e dos reinos cristiáns.
- 3.10. Reconquista e repoboación.
- 3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias.
- 3.12. Arte románica, gótica e islámica.

15.2.Temporalización

Procurarase a impartición de 4 temas no primeiro trimestre, 4 temas no segundo trimestre e 3 no último, mais sempre dependendo das necesidades e do ritmo do alumnado.

15.3.Avaliación

Na avaliación terase en consideración a observación directa do traballo diario e da actitude.

Tamén se valorarán os traballos e a realización de tarefas.

Haberá unha valoración cuantitativa do avance individual (cualificacións) e unha valoración cualitativa do avance individual (anotacións e

puntualizacións).

15.3.1. Criterios de avaliación

Xeografía

- Saber interpretar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións.
- Describir sinxelamente os procesos de urbanización en Europa.
- Coñecer o papel de grandes cidades a nivel mundial.
- Analizar a poboación europea, en canto á súa distribución, evolución, dinámica, migracións e políticas de poboación.
- Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, así como os movementos migratorios.
- Coñecer e analizar os problemas e retos ambientais, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas.
- Explicar a idea de “desenvolvemento sustentable” e as súas implicacións.

Historia

- Caracterizar os períodos da Idade Media en Europa.
- Explicar os elementos constitutivos da Sociedade na Idade Media.
- Distinguir os diferentes estilos artísticos da época medieval.
- Describir as características dos estilos artísticos medievais.
- Explicar a organización feudal e as súas consecuencias.
- Analizar os cambios producidos durante a Idade Media.
- Relatar sinxelamente o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con AlÁndalus.

15.3.2 Instrumentos de avaliación e criterios de corrección

Realizaranse, polo menos dúas probas escritas de control de coñecementos por trimestre. O valor destas probas será entre o 70% e o 80% da nota final, mentres que os procedementos, actitudes, comportamento e disposición conformarán o 20% ou 30% restante. Nesta última valoración inclúese a participación, a realización de tarefas e exercicios, traballos, etc.

Para acadar o aprobado na cualificación final farase a media aritmética das tres avaliacións, sempre e cando en cada unha delas teña acadado un 5, ou ben, que ao longo do curso o alumnado amose un progreso académico conforme a avaliación continua.

15.4. Estándares de aprendizaxe

	Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso			
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
	Bloque 1. O medio físico			

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localización. Latitude e lonxitude. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.1. Localizar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou nunha imaxe de satélite, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España e de Galicia, utilizando datos de coordenadas xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Características xerais do medio físico de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Ter unha visión global do medio físico de España e de Galicia, e das súas características xerais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.1. Enumera e describe as peculiaridades do medio físico español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Medio físico de España: relevo e hidrografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Situar no mapa de España as unidades e os elementos principais do relevo peninsular, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo español. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD, CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Medio físico de Galicia: relevo e hidrografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.4. Situar no mapa de Galicia as unidades e os elementos principais do relevo, así como os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.1. Sitúa nun mapa físico as principais unidades do relevo galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.4.2. Describe as unidades de relevo con axuda do mapa físico de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD, CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Clima: elementos e factores. Diversidade climática da Península Ibérica e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.5. Coñecer e describir os grandes conxuntos bioclimáticos que conforman o espazo xeográfico español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.1. Localiza nun mapa os grandes conxuntos ou espazos bioclimáticos de España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD, CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.2. Analiza e compara as zonas bioclimáticas españolas utilizando gráficos e imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.5.3. Localiza nun mapa os espazos bioclimáticos de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA, CD ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Diversidade de paisaxes. Zonas bioclimáticas da Península Ibérica e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.6. Coñecer os principais espazos naturais de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.6.1. Distingue e localiza nun mapa as paisaxes de España e de Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ e ▪ f ▪ g,h,m,ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.7. Medio natural e problemas ambientais en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.7. Coñecer, describir e valorar a acción do ser humano sobre o ambiente español e galego, e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.7.1. Realiza procuras en medios impresos e dixitais referidas a problemas ambientais actuais en España e en Galicia, e localiza páxinas e recursos da web directamente relacionados con eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCL
Bloque 2. O espazo humano				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Poboación mundial: modelos demográficos e movementos migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Comentar a información en mapas do mundo sobre a densidade de poboación e as migracións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.1.1. Localiza no mapa mundial os continentes e as áreas máis densamente poboadas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC, CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.1.2. Explica o impacto das ondas migratorias nos países de orixe e nos de acollemento. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC, CD

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Poboación europea: distribución e evolución. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Analizar a poboación europea no relativo á súa distribución, evolución e dinámica, e ás súas migracións e políticas de poboación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.1. Explica as características da poboación europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA,CCL ▪ CSC,CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.2. Compara entre países a poboación europea segundo a súa distribución, a súa evolución e a súa dinámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA,CCL ▪ CMCCT ▪ CSC,CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Poboación española: evolución, distribución e dinámica. Movements migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.3. Analizar as características da poboación española, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.3.1. Explica a pirámide de poboación de España e das súas comunidades autónomas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC,CD ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.3.2. Analiza en distintos medios os movementos migratorios nas últimas tres décadas en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA,CCL ▪ CMCCT ▪ CSC, CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Poboación de Galicia: evolución, distribución e dinámica. Movements migratorios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.4. Analiza as características da poboación de Galicia, a súa distribución, dinámica e evolución, e os movementos migratorios 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.4.1. Coñece o proceso da emigración galega, as súas etapas e os destinos principais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Proceso de urbanización no planeta. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.5. Sinalar nun mapamundi as grandes áreas urbanas, e identificar e comentar o papel das cidades mundiais como dinamizadoras da economía das súas rexións. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.1. Realiza un gráfico con datos da evolución do crecemento da poboación urbana no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA,CCL ▪ CMCCT ▪ CSC, CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.5.2. Sitúa no mapa do mundo as vinte cidades máis poboadas, di a que país pertencen e explica a súa posición económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC, CD ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. A cidade e o proceso de urbanización europeo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.6. Comprender o proceso de urbanización, os seus proles e os seus contras en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.1. Resume elementos que diferencien o urbano e o rural en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA,CCL ▪ CMCCT ▪ CSC,CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.6.2. Distingue os tipos de cidades do noso continente. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA,CCL ▪ CMCCT ▪ CSC,CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f, g ▪ h, ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. A cidade e o proceso de urbanización en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.7. Recoñecer as características das cidades españolas e galegas, e as formas de ocupación do espazo urbano. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.7.1. Interpreta textos que expliquen as características das cidades de España e de Galicia, axudándose de internet ou de medios de comunicación escrita. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA,CCL ▪ CMCCT ▪ CSC,CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Diversidade de medios naturais en España e en Galicia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.8. Coñecer os principais espazos naturais protexidos a nivel peninsular e insular. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.1. Sitúa os parques naturais españois nun mapa, e explica a situación actual dalgúns deles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA,CCL ▪ CMCCT ▪ CSC,CD
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.8.2. Elabora gráficos de distinto tipo (lineais, de barra e de sectores) en soportes virtuais ou analóxicos, que reflectan información económica e demográfica de países ou áreas xeográficas a partir dos datos elixidos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e, f,g 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Paisaxes no territorio español e galego. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.9. Identificar as principais paisaxes humanizadas españolas e galegas, e identificalas por 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.9.1. Clasifica as principais paisaxes humanizadas españolas a través de imaxes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h,m ▪ ñ, 		comunidades autónomas.		CD, CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ b ▪ c ▪ e ▪ f ▪ g, h ▪ m, ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Principais retos e problemas ambientais en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.10. Coñecer e analizar os problemas e os retos ambientais que afronta España, a súa orixe e as posibles vías para afrontar estes problemas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.10.1. Compara paisaxes humanizadas españolas segundo a súa actividade económica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL
Bloque 3. A historia				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son herdanza do pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Tempo histórico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ h ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Vocabulario histórico e artístico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario histórico e artístico imprescindible para cada época. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Idade Media: concepto e as subetapas (alta, plena e baixa Idade Media). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.6. Caracterizar a alta Idade Media en Europa e recoñecer a dificultade da falta de fontes históricas neste período. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.6.1. Utiliza as fontes históricas e entende os límites do que se pode escribir sobre o pasado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Caída do Imperio Romano en Occidente: división política e invasións xermánicas. Imperio Bizantino e reinos xermánicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.7. Describir a nova situación económica, social e política dos reinos xermánicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.7.1. Compara as formas de vida (en diversos aspectos) do Imperio Romano coas dos reinos xermánicos 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c, d ▪ g, l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Feudalismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.8. Explicar a organización feudal e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.8.1. Caracteriza a sociedade feudal e as relacións entre señores e campesiños. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ f 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Islam. Península Ibérica: invasión musulmá. Evolución de Al-Andalus e dos reinos cristiáns. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.9. Analizar a evolución dos reinos cristiáns e musulmáns, nos seus aspectos socioeconómicos, políticos e culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.9.1. Comprende as orixes do Islam e o seu alcance posterior. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.9.2. Explica a importancia de Al-Andalus 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC

Xeografía e Historia. 1º ciclo de ESO. 2º curso				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ h ▪ l ▪ n 			na Idade Media.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CMCCT ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.10. Reconquista e repoboación. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.10. Entender o proceso das conquistas e a repoboación dos reinos cristiáns na Península Ibérica e as súas relacións con Al-Andalus. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.10.1. Interpreta mapas que describen os procesos de conquista e repoboación cristiáns na Península Ibérica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.10.2. Explica a importancia do Camiño de Santiago. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.11. Expansión comercial europea e recuperación das cidades. Crise da baixa Idade Media: a 'Peste Negra' e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.11. Entender o concepto de crise e as súas consecuencias económicas e sociais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.11.1. Comprende o impacto dunha crise demográfica e económica nas sociedades medievais europeas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ h, n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Arte románica, gótica e islámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.12. Comprender as características e as funcións da arte na Idade Media. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.12.1. Describe características da arte románica, gótica e islámica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL

3º ESO

Obxectivos didácticos

Neste curso, os obxectivos didácticos da área de Xeografía e Historia pertencen maioritariamente aos dous últimos bloques, pero debemos comezar o curso cunha introdución da representación gráfica en Xeografía, como base da metodoloxía que imos empregar ao longo do curso e como repaso do aprendido nos dous cursos precedentes do 1º ciclo.

Os obxectivos didácticos das áreas de xeografía e historia en 3º da ESO son:

- Coñecer o funcionamento básico da economía.
- Identificar as claves para analizar a globalización da economía e o seu funcionamento en situacións concretas.
- Recoñecer os trazos dos principais sistemas agrarios e as súas paisaxes.

- Utilizar os conceptos básicos da actividade primaria para analizar os problemas do mundo rural, especialmente do galego.
- Recoñecer os trazos da actividade pesqueira.
- Asimilar os conceptos básicos da actividade pesqueira para analizar os problemas e as posibles solucións do mundo da pesca, particularmente da Galicia mariñeira.
- Coñecer os principais tipos de industrias.
- Identificar as actuais formas de produción e as novas paisaxes industriais.
- Recoñecer as correntes de intercambio xeradas pola produción e o consumo, nun contexto de relacións desiguais.
- Coñecer o progresivo proceso de terciarización da economía actual.
- Coñecer o papel do transporte e das comunicacións no artellamento do espazo.
- Concienciarse dos problemas que a ocupación e explotación do espazo pode xerar.
- Colaborar na busca dun desenvolvemento sostible.
- Comprender a organización espacial de España e de Galicia.
- Explicar que entendemos por subdesenvolvemento.
- Explicar os feitos máis significativos da Historia do Mundo Moderno.

- Coñecer as manifestacións artísticas máis significativas do Renacemento e Barroco.

5.- CONTIDOS.

Os CONTIDOS para o curso de 3º da ESO son os seguintes:

BLOQUE 1. O MEDIO FÍSICO

- Localización. Latitude e lonxitude.

BLOQUE 2. O ESPAZO HUMANO

- Organización política e territorial de España.
- Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia.
- Sistemas económicos do mundo.
- Sectores de actividade económica.
- Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable.
- Recursos naturais e actividades agrarias.
- Pesca: tipos e problemática.
- Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solucións ao problema.
- Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo.
- Causas do desenvolvemento desigual no mundo. Débeda externa.
- Actividades terciarias: transporte.
- Actividades terciarias: comercio.
- Turismo.
- As cidades

BLOQUE 3. HISTORIA

- Fontes históricas.
- Cambio e continuidade.
- Tempo histórico.
- Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia.
- Vocabulario histórico e artístico.
- Idade Moderna: concepto e datación.
- Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.
- Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.
- Renacemento e Humanismo: alcance posterior.
- Arte renacentista e barroca.
- Principais manifestacións da cultura dos séculos XV e XVII.
- Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.
- Os conflitos europeos nos séculos XVI e XVII a través das políticas dos Austrias: reforma, contrarreforma e guerras de relixión; loita pola hexemonía e guerra dos Trinta Anos.

5.2.1.- Contidos mínimos:

- Localización. Latitude e lonxitude.
- Organización política e territorial de España.
- Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia.
- Sistemas económicos do mundo.
- Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solucións ao problema.
- Idade Moderna: concepto e datación.
- Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.

- Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.
- Renacemento e Humanismo: alcance posterior.
- Arte renacentista e barroca.
- Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.

7.- ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

Son especificacións ou concrecións dos criterios de avaliación que concretan o que o alumnado debe saber, comprender e saber facer. Serán observables, medibles e polo tanto avaliábeles, permitindo graduar o logro alcanzado. Os estándares avaliábeles dunha área ou materia determinada dará lugar ao seu perfil. Por medio do currículo relacionaremos os estándares de aprendizaxe e os criterios de avaliación cos contidos e obxectivos de etapa. Os instrumentos de avaliación deben permitir avaliar os contidos e as competencias clave, por iso deben contar con temporalización, procedementos e instrumentos de avaliación e os criterios de avaliación.

8.- RESULTADOS DA APRENDIZAXE AVALIABLES.

Para avaliar empregaremos AS RÚBRICAS, que son a determinación dos mínimos esixibles para considerar aclarado un estándar. A rúbrica é unha ferramenta de avaliación e emprégase para facer valoracións obxectivas. Permite estandarizar a avaliación dacordo con criterios específicos, facendo a cualificación máis simple e transparente. Un posible elemento de gradación pode basarse nunha taxonomía que ordene os niveis cognitivos.

Do menor nivel cognitivo ao maior nivel cognitivo teremos en conta: o coñecemento – a comprensión – a aplicación – a análise – a síntese e a avaliación, chegando ao grado máximo que é a creación. Tamén deberemos ter en conta: o grado de adquisición – a complexidade – o momento. Outros medidores que imos empregar serán: axuda fronte a autonomía, eventualidade fronte a frecuencia, concreción fronte a abstracción e sinxeleza fronte a complexidade. Tamén poderíamos ter en conta: Funcionalidade básica fronte a funcionalidade complexa, rutina fronte a creatividade, automatismo fronte a conciencia, contexto familiar fronte a contexto novo. Obrigación fronte a motivación e imperfección fronte a perfección.

Os mínimos esixibles para un estándar deben estar asociados a un grado mínimo de consecución e un contido mínimo asociado e aparecerán na táboa A de cada UD.

Por cada UD deseñaremos unha táboa B, na que se concretarán os niveis de avaliación e rúbrica dun dos criterios de avaliación, servíndonos deste xeito de patrón para os demais. O mínimo esixible corresponderíase co nivel C.

9.- CRITERIOS DE AVALIACIÓN.

Son o referente específico para avaliar a aprendizaxe do alumnado. Describe aquilo que se quere valorar e que o alumnado debe lograr, tanto en coñecementos como en competencias, respondendo ao grao de adquisición das competencias e do logro dos obxectivos de cada ensinanza e etapa educativa. Responde ao que se quere conseguir. Temos que deseñar instrumentos de avaliación que nos permitan medir o logro alcanzado na consecución dos estándares de aprendizaxe, e que nos terán que permitir avaliar os contidos e as CC. Así para cada un dos estándares de aprendizaxe do perfil de área cómpre indicar: a súa temporalización, os procedementos, que terán por obxectivo a consecución do contido, e por último os instrumentos de avaliación, que aportarán aqueles materiais que traballaremos durante as clases e que dada a súa importancia e relevancia na consecución dos obxectivos e CC, estarán incluídos nos criterios de cualificación.

O referente para avaliar as aprendizaxes do alumnado son os criterios de avaliación e a súa concreción nos estándares de aprendizaxe avaliábeles. No deseño das situacións de aprendizaxe tomaranse en consideración todos os elementos do currículo, entre eles os procedementos e os instrumentos de avaliación, así como os criterios de cualificación que permitan avaliar tanto os resultados da materia como o nivel competencial alcanzado polos alumnos e as alumnas.

No tocante a temporalización da avaliación temos que ter en conta que cada curso da ESO está dividido en tres avaliacións, de tres meses de duración, e que si ben, moitos dos contidos son específicos dunha UD, as competencias e criterios de avaliación non o son, polo que serán tidos en conta ao longo de todo o curso. Así, si na última avaliación estas CC e criterios están adquiridos teremos aprobada a materia. No caso de que o alumnado non evolucione na consecución destes obxectivos elaboraremos material de reforzo para o cal teremos que dispor de tempos tanto dentro como fora da clase, tanto para explicar dúbidas como para facer unha avaliación conxunta co alumnado.

Instrumentos de avaliación e criterios de corrección:

Realizaranse, polo menos dúas probas escritas de control de coñecementos por trimestre. O valor destas probas será entre o 70% e o 80% da nota final, mentres que os procedementos, actitudes, comportamento e disposición conformarán o 20% ou 30% restante. Nesta última valoración inclúese a participación, a realización de tarefas e exercicios, traballos, etc.

Para acadar o aprobado na cualificación final farase a media aritmética das tres avaliacións, sempre e cando en cada unha delas teña acadado un 5, ou ben, que ao longo do curso o alumnado amose un progreso académico conforme a avaliación continua.

11.- PROGRAMACIÓN DAS UNIDADES:

A continuación, desenvólvese de xeito moi resumido a programación de cada unha das 15 unidades didácticas en que foron organizados e secuenciados os contidos deste curso

UNIDADE DIDÁCTICA 1: O MEDIO FÍSICO. A LOCALIZACIÓN DOS FEITOS HUMANOS.

Ubicación: Encadrada no Bloque 1: O Medio Físico.

Temporalización: Desenvolveráse 2 últimas semanas de setembro (6 sesións).

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
b e f g h	B1.1. Localización.	XHB1.1.1. Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite.	Procedemento: B1.1. Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite. Instrumento:a) Realización de proba escrita na que distinga diferentes tipos de mapas e imaxes satélite. b) Definir: Mapa, Escala, Gráfica e fotografía aérea. c)Escala de valoración individual ² .	Clasifica e distingue tipos de mapas e imaxes satélite de forma autónoma.	CAA CMCCT CCL CD
	Latitud e lonxitude.	XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.	Procedemento: B1.1. Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite. Instrumento:a) Realización de proba escrita na que se sitúe un ítem xeográfico cos datos de Latitude e Lonxitude. b) Definir: Latitude, Lonxitude e Latitude. c)Escala de valoración individual.	Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas de forma autónoma.	CAA CMCCT CCL CD
		XHB1.1.3. Coñece e interpreta os tipos de mapas temáticos.	Procedemento: B1.1. Localizar e interpretar espazos xeográficos e lugares nun mapa ou imaxe satélite. Instrumento:a)Realización dun portafolios no que recollerá todo o traballo do curso relacionado cos mapas traballados en cada tema.	Leva a cabo na aula os seguintes procesos: Clasifica e distingue tipos de mapas ou imaxes satélite. Coñece e interpreta os tipos de mapas temáticos e os seus usos.	CAA CMCCT CD

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.1.1.	ESTÁNDAR: XHB1.1.2.					
	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
XHB1.1.2. Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa utilizando datos de coordenadas xeográficas.						
Proceso: Localizar espazos xeográficos e	Segundo o grupo clase	(P) Localiza espazos	(P) Localiza espazos	(P) Localiza espazos xeográficos e lugares	(P) Localiza espazos	Segundo o grupo clase e

² A Escala de Valoración Individual está relacionada co grado de consecución das CC.

lugares nun mapa. Contido: As coordenadas Xeográficas. Contexto: Utilizando datos de coordenadas xeográficas.	e o perfil individual	xeográficos e lugares nun mapa de forma autónoma (C) as coordenadas xeográficas (Cx) para, en adición ao recollido en B, para resolver problemas de localización propostos polo profesorado.	xeográficos e lugares nun mapa, con algún erro pero de forma autónoma (C) as coordenadas xeográficas (Cx) para, en adición ao recollido en C, localizando datos xeográficos de diversas fontes.	nun mapa, con algún erro e con axuda (C) as coordenadas xeográficas (Cx) para proporcionar a localización dos datos expostos en exemplos sinxelos propostos polo profesorado e en traballos realizados polo alumnado.	xeográficos e lugares nun mapa, con axuda (C) as coordenadas xeográficas, (Cx) para proporcionar a localización dos datos expostos en exemplos sinxelos propostos polo profesorado.	o perfil individual
---	-----------------------	--	---	---	---	---------------------

UNIDADE DIDÁCTICA 2: A ORGANIZACIÓN POLÍTICA DO MUNDO.

Ubicación: Encadrada no Bloque 2: O Espazo Humano.

Temporalización: Desenvolveríase 2 primeiras semanas de outubro (6 sesións).

Objetivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
abefgh	B2.1. Organización política e territorial de España.	XHB2.1.1. Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.	<p>Procedemento:</p> <p>B2.1. Coñecer a organización administrativa e territorial de España.</p> <p>Instrumento:a) Elaborar unha táboa na que se recollan os nomes das CCAA e as provincias que as forman.</p> <p>b) Localizar nun mapa todo o anterior. c)Escala de valoración individual.</p>	Localiza espazos xeográficos e lugares nun mapa de España diferenciando: Capitais, Provincias, Comunidades Autónomas e Illas.	CCL CMCCT CD CAA CSC

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.2.1.	ESTÁNDAR: XHB2.1.1.					
XHB.2.1.1.	+ ALTAS CAPACIDADES	A	B	C	D	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
Distingue nun mapa político a distribución territorial de España: comunidades autónomas, capitais, provincias e illas.		NIVEL ALTO	NIVEL MEDIO ALTO	NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	NIVEL BAIXO	
<p>Proceso: Localizar CCAA, capitais, provincias e illas.</p> <p>Contido: As Comunidades e Provincias de España.</p> <p>Contexto: Utilizando mapa político de España.</p>	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Localiza espazos xeográficos e lugares(Cx) nun mapa de España de forma autónoma (C) diferenciando: Capitais, Provincias, Comunidades Autónomas e Illas, para, en	(P) Localiza espazos xeográficos e lugares (Cx) nun mapa de España, con algún erro pero de forma autónoma (C) diferenciando: Capitais, Provincias, Comunidades	(P) Localiza espazos xeográficos e lugares (Cx) nun mapa de España diferenciando: (C) Capitais, Provincias, Comunidades Autónomas e Illas.	(P) Localiza espazos xeográficos e lugares (Cx) nun mapa de España, con axuda, (C) para proporcionar a localización dos datos expostos en exemplos sinxelos propostos polo profesorado.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

		adición ao recollido en B, resolver problemas de localización propostos polo profesorado	Autónomas e Illas para, en adición ao recollido en C, localizando datos xeográficos de diversas fontes.		
--	--	--	---	--	--

UNIDADE DIDÁCTICA 3: O MUNDO, UNHA ECONOMÍA GLOBALIZADA

Ubicación: Encadrada no Bloque 2: O Medio Humano.

Temporalización: Desenvolveráse 2 últimas semanas de outubro (6 sesións).

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
b e c f g h	B2.2. Sectores de actividade económica.	XHB2.2.1. Compara a poboación activa de cada sector en diversos países e analiza o grao de desenvolvemento que amosan estes datos.	<p>Procedemento:</p> <p>B2.2. Analizar os datos do peso do sector terciario dun país fronte aos do sector primario e secundario, e extraer conclusións.</p> <p>Instrumento: a) Rexistro escrito no que cada alumno identifica diferentes países atendendo a importancia dos seus sectores económicos e extrae conclusións.</p> <p>b)Exposición oral dos resultados. c)Escala de valoración individual.</p>	Diferencia as actividades de cada sector económico e as consecuencias económicas da porcentaxe de cada un deles.	CCL CMCCT CD CAA CSC
b c e f g h	B2.3. Sectores económicos en Europa, en España e en Galicia.	XHB2.3.1. Diferencia os sectores económicos europeos.	<p>Procedemento: B2.3. Recoñecer as actividades económicas que se realizan en Europa nos tres sectores, identificando distintas políticas económicas e extraer conclusións.</p> <p>Instrumento: a) Elaboración de gráficas sectoriais comparando diferentes países europeos. b) Elaborar unha táboa comparativa entre sector predominante e PIB de cada un dos países anteriores. c) Escala de valoración individual.</p>	Diferencia as diferentes rexións económicas europeas dependendo do sector económico maioritario en cada unha delas.	CCL CMCCT CAA CSC
b e f g h	B2.4. Sistemas económicos do mundo.	XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	<p>Procedemento: B2.4. Coñecer as características de diversos tipos de sistemas económicos do mundo actual.</p> <p>Instrumento: a)Elaborar un cadro que recolla as consecuencias, factores, organismos dirixentes e graduación dos países segundo participen na globalización. b) Diferenciar entre países emerxentes e potencias tradicionais. c) Escala de valoración individual.</p>	Diferencia as características dos diversos tipos de sistemas económicos do mundo actual.	CCL CSIEE CCL CAA CSC
b c e f g h l m	B2.5. Aproveitamento e futuro dos recursos naturais. Desenvolvemento sustentable.	XHB2.5.1. Define o desenvolvemento sustentable e describe conceptos clave relacionados con el.	<p>Procedemento: B2.5. Entender a idea de desenvolvemento sustentable e as súas implicacións.</p> <p>Instrumento:a) Contrastar a visión da economía de ATTAC e da OMC. b) Comprender o significado de Recurso Naturais e enumerar as causas que provocarían a súa extinción. c) Escala de valoración individual.</p>	Define o concepto de desenvolvemento sustentable atendendo como mínimo a dúas das súas implicacións.	CCL CMCCT CD CAA CSC

ñ					
---	--	--	--	--	--

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.2.4.	ESTÁNDAR: XHB2.4.1.					
XHB2.4.1. Diferencia aspectos concretos e a súa interrelación dentro dun sistema económico.	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
<p>Proceso: Diferenciar os aspectos dun sistema económico.</p> <p>Contido: Axentes económicos e factores produtivos.</p> <p>Contexto: Mundial.</p>	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Diferencia os aspectos dun sistema económico, (C) para proporcionar a localización dos datos expostos en exemplos complexos propostos polo profesorado en erros, (Cx) nun mapa mundial. Para, en adición ao recollido en B, resolver problemas de localización de sistemas económicos aportados polo profesorado	(P) Diferencia os aspectos dun sistema económico, (C) para proporcionar a localización dos datos expostos en exemplos sinxelos propostos polo profesorado con algún erro, (Cx) nun mapa mundial. En adición ao recollido en C, localizando datos económicos de diversas fontes.	(P) Diferencia os aspectos dun sistema económico, (C) para proporcionar a localización dos datos expostos en exemplos sinxelos propostos polo profesorado con erros, (Cx) nun mapa mundial.	(P) Diferencia os aspectos dun sistema económico, con axuda, (C) para proporcionar a localización dos datos expostos en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

UNIDADE DIDÁCTICA 4: O SECTOR PRIMARIO

Ubicación: Encadrada no Bloque 2: O Medio Humano.

Temporalización: Desenvolveráse 2 primeiras semanas de novembro (6 sesións).

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
b e f g h	B2.6. Recursos naturais e actividades agrarias.	XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.	Procedemento: B2.6. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial. Instrumento: a) Definir Sector Primario e paisaxe agraria. b) Coñecer a situación actual do Sector Primario. c) Reflexionar sobre a importancia do Sector Primario no PIB.	Define o concepto de sector primario e coñece as actividades que lle pertencen.	CAA CD CMCCT
		XHB2.6.2. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras de minerais no mundo.	Procedemento: B2.6. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial. Instrumento: a) Definir minería e diferenciar tipos. b) Interpretar un mapa de produción e consumo de minerais. c) Escala de valoración persoal.	Define minería e coñece as principais zonas produtoras.	CAA CSIEE CD CMCCT
		XHB2.6.3. Localiza e identifica nun mapa as principais zonas produtoras e consumidoras de enerxía no mundo.	Procedemento: B2.6. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial. Instrumento: a) Definir enerxía e diferenciar tipos. b) Interpretar un mapa de produción e consumo de enerxía. c) Escala de valoración persoal.	Define enerxía, coñece os diferentes tipos e cales son os tipos máis demandados na actualidade.	CD CAA CSIEE CMCCT

		XHB2.6.4. Identifica e nomea algunhas enerxías alternativas.	Procedemento: B2.6. Localizar os recursos agrarios e naturais no mapa mundial. Instrumento: a) Definir enerxía alternativa. b) Interpretar un mapa de produción e consumo de enerxías alternativas. c) Escala de valoración persoal.	Define enerxía renovable e é capaz de apuntar dous aspectos básicos na súa identificación.	CCL CAA CSIEE CMCCT
b c e f g h m	B2.7. Pesca: tipos e problemática.	XHB2.7.1. Procura información sobre a sobreexplotación dos caladoiros de pesca, usando recursos impresos e dixitais.	Procedemento: B2.7. Explica e localiza os tipos de pesca e os seus problemas. Instrumentos: a) Localiza os principais caladoiros mundiais. b) Investiga sobre a Política Pesqueira comunitaria. c) Escala de valoración persoal.	Coñece a actividade pesqueira e os seus tipos.	CCL CMCCT CD CAA CSC CSIEE

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.2.6.	ESTÁNDAR: XHB2.6.1.					
	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
XHB2.6.1. Sitúa no mapa as principais zonas cerealistas, como exemplo de recurso agrario no mundo, e as máis importantes masas forestais do mundo.						
Proceso: Diferenciar elementos dunha paisaxe agraria. Contido: Tipos de elementos da paisaxe agraria. Contexto: Mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Diferencia elementos dunha paisaxe agraria, (C) para organizar os diferentes tipos e localización dos datos expostos en exemplos propostos polo profesorado en erros (Cx) nun mapa mundial. Para en adición ao recollido en B, resolver problemas de localización de sistemas económicos aportados polo profesorado	(P) Diferencia elementos dunha paisaxe agraria, (C) para organizar os diferentes tipos e localización dos datos expostos en exemplos sinxelos propostos polo profesorado, con algún erro (Cx) nun mapa mundial. En adición ao recollido en C, localizando datos agrarios de diversas fontes.	(P) Diferencia elementos dunha paisaxe agraria, (C) para organizar os diferentes tipos e localización dos datos expostos en exemplos sinxelos propostos polo profesorado, con erros (Cx) nun mapa mundial.	(P) Diferencia elementos dunha paisaxe agraria con axuda, (C) para organizar os diferentes tipos e localización dos datos expostos en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

UNIDADE DIDÁCTICA 5: O SECTOR SECUNDARIO.

Ubicación: Encadrada no Bloque 2: O Medio Humano.

Temporalización: Desenvolveríase 2 últimas semanas de novembro (6 sesións).

Obxecti	Conti	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas
---------	-------	---------------------------	---	--	---------------

vos	dos				CC.
b e f g h	B.2.8. Sector industrial. Rexións industrializadas do mundo.	XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.	Procedemento: B.2.8. Explicar a distribución desigual das rexións industrializadas no mundo. Instrumento: a) Definir industria e os novos factores de localización industrial. b) Localizar nun mapa os países máis industrializados analizando o proceso de deslocalización e o seu impacto na economía. c) Escala de valoración persoal.	Coñece a actividade industrial, os factores de localización e define o proceso de deslocalización.	CCL CAA CSIEE

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.2.8.	ESTÁNDAR: XHB2.8.1.					
XHB2.8.1. Localiza nun mapa os países máis industrializados do mundo, a través de lendas e símbolos adecuados.	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
Proceso: Localizar os países máis industrializados do mundo. Contido: Sector Secundario. Contexto: Mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Localiza países industrializados sen erros, (C) e comprende os diferentes factores de localización en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. Para en adición ao recollido en B, resolver problemas de localización de sistemas económicos aportados polo profesorado	(P) Localiza países industrializados con algún erro, (C) e comprende os diferentes factores de localización en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. En adición ao recollido en C, localizando datos industriais de diversas fontes.	(P) Localiza países industrializados con erros, (C) e comprende os diferentes factores de localización en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	(P) Localiza algúns países industrializados con axuda, (C) sen comprender os diferentes factores de localización en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

UNIDADE DIDÁCTICA 6: O SECTOR TERCIARIO

Ubicación: Encadrada no Bloque 2: O Medio Humano.

Temporalización: Desenvolveríase 3 primeiras semanas de decembro (9 sesións), pola complexidade do tema e porque se realizaría a primeira avaliación ao remate da terceira semana non deixando espazo para o comezo dunha nova unidade.

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
b e	B.2.9. Actividades	XHB2.9.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que	Procedemento: B.2.9. Analizar o impacto dos medios de transporte no seu contorno. Instrumento: a) Definir	Define sector terciario e ten claro as	CD CAA

f g h	terciarias: transporte.	segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.	Sector Terciario e tipos. b) Analizar os servizos de transportes, as súas funcións e redes. c) Coñecer os distintos tipos de transporte a a súa importancia no mundo actual.	actividades que o compoñen. Diferencia os tipos de sector terciario atendendo a súa financiación.	CSC CSIEE
b e f g h	B2.10. Actividades terciarias: comercio.	XHB2.10.1. Define os indicadores que miden os intercambios económicos dun país.	Procedemento: B2.10. Entender os fluxos e os bloques comerciais. Instrumento: a) Coñecer os indicadores que miden os intercambios económicos dun país. b) Analiza os factores e tipos de comercio a escala estatal. c) Escala de Valoración Persoal.	Define comercio e os factores que o promoven.	CAA CD CCL CMCCTCSI EE
		XHB2.10.2. Describe as características do comercio internacional na actualidade.	Procedemento: B2.10. Entender os fluxos e os bloques comerciais. Instrumento: a) Coñecer os factores e tipos de comercio a escala mundial. b) Explica a organización do comercio mundial: eixes comerciais. c) Escala de valoración persoal.	Localiza nun mapa os principais fluxos comerciais actuais.	CAA CCL CSC CSIEE
		XHB2.10.3. Enumera as características dos bloques comerciais e as razóns polas que se constitúen.	Procedemento: B2.10. Entender os fluxos e os bloques comerciais. Instrumento: a) Coñecer os novos eixes comerciais b) Analiza o comercio da UE. c) Escala de valoración persoal	Explica os principais eixes comerciais da UE e produtos que se intercambian.	CAA CCL CSC CSIEE
b e f g h	B2.11. Turismo.	XHB2.11.1. Identifica os tipos de turismo e os seus efectos	Procedemento: B2.11. Analizar o desenvolvemento do turismo e a súa importancia económica. Instrumento: a) Define turismo e aspectos que o promoven. b) Coñece os distintos tipos de turismo. c) Explica os fluxos turísticos internacionais.	Define Turismo e os factores que o promoven.	CAA CCL CCEC CSIEE CD
		XHB2.11.2. Valora a importancia do turismo na economía española e galega.	Procedemento: B2.11. Analizar o desenvolvemento do turismo e a súa importancia económica. Instrumento: a) Coñece as principais zonas turísticas de España e Galicia. b) Explica as causas do desenvolvemento do turismo nas zonas turísticas de España e Galicia. c) Valora os aspectos positivos e negativos desta actividade.	Coñece as zonas turísticas de España e Galicia diferenciando a que tipo de turismo se adican.	CAA CCL CCEC CSIEE CD

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.2.9.	ESTÁNDAR: XHB2.9.					
XHB2.9.1. Traza sobre un mapamundi o itinerario que segue un produto agrario e outro gandeiro desde a súa colleita ata o seu consumo en zonas afastadas, e extrae conclusións.	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
Proceso: Localizar os países segundo o nivel do seu comercio no mundo. Contido: Sector Terciario. Contexto: Mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Localiza actividades terciarias, (C) sen erros na comprensión dos diferentes factores de localización en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. Para, en adición ao recollido en B, resolver	(P) Localiza actividades terciarias, (C) con poucos erros na comprensión dos diferentes factores de localización en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. En adición ao recollido en C, localizando datos do	(P) Localiza actividades terciarias, (C) con algúns erros na comprensión dos diferentes factores de localización en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	(P) Localiza actividades terciarias con axuda, (C) sen comprender os diferentes factores de localización en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa	Segundo o grupo clase e o perfil individual

		problemas de localización de sistemas económicos aportados polo profesorado	sector terciario de diversas fontes.		mundial.	
--	--	---	--------------------------------------	--	----------	--

UNIDADE DIDÁCTICA 7: O RETO DO DESENVOLVEMENTO

Ubicación: Encadrada no Bloque 2: O Medio Humano.

Temporalización: Desenvolveráse nas 2 semanas intermedias de xaneiro (6 sesións), ao ter en conta o comezo das clases despois do nadal.

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
b c e f g h m	B2.12. Causas do desenvolvemento desigual no mundo. Débeda externa.	XHB2.12.1. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.	Procedimient: B2.12. Analizar gráficos de barras por países e textos onde se reflectan os niveis de consumo, o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos. Instrumento: a) Clasificar países segundo o seu índice de desenvolvemento. b) Coñece os diferentes índices de medición da riqueza. c) Causas do atraso económico.	Define desenvolvemento e débeda externa, explicando dúas causas de cada un.	CAA CCL CSC CSIEE CD
		XHB2.12.2. Crea mapas conceptuais, usando recursos impresos e dixitais, para explicar o funcionamento do comercio, e sinala os organismos que agrupan as zonas comerciais.	Procedemento: B2.12. Analizar gráficos de barras por países e textos onde se reflectan os niveis de consumo, o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos. a) Diferencia pobreza extrema e fame. b) Retos para acadar maior desenvolvemento. c) Pobreza e desenvolvemento en España.	Analiza un gráfico de barras no que se recolle os produtos de maior relevancia no comercio internacional e a súa procedencia e o relaciona co maior ou menor desenvolvemento dun país.	CAA CCL CSIEE CD
		XHB2.12.3. Describe o funcionamento dos intercambios a nivel internacional, utilizando mapas temáticos e gráficos nos que se reflectan as liñas de intercambio.	Procedemento: B2.12. Analizar gráficos de barras por países e textos onde se reflectan os niveis de consumo, o comercio desigual e a débeda externa entre países en desenvolvemento e os desenvolvidos. a) Compara diferentes mapas e gráficos nos que se recollen datos de diferentes índices. b) Relaciona aspectos destacables en cada un deles en relación ás causas da pobreza.	Analiza un gráfico de barras no que se recolle os produtos de maior relevancia no comercio internacional e os lugares onde máis se consomen e o relaciona co maior ou menor desenvolvemento dun país.	CAA CMCCT CSIEE CD CCL

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.12.	ESTÁNDAR: XHB2.12.1.					
XHB2.12.1. Comparar as características do consumo interior de países como Brasil e Francia.	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
Proceso: Localizar os países segundo o nivel do seu comercio no mundo.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Localiza actividades terciarias, (C) sen erros na comprensión dos diferentes factores de	(P) Localiza actividades terciarias, (C) con poucos erros na comprensión dos diferentes factores de	(P) Localiza actividades terciarias, (C) con algúns erros na comprensión	(P) Localiza actividades terciarias con axuda, (C) sen comprender os	Segundo o grupo clase e o perfil individual

Contido: Sector Terciario. Contexto: Mundial.		localización en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. Para, en adición ao recollido en B, resolver problemas de localización de sistemas económicos aportados polo profesorado	localización en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. En adición ao recollido en C, localizando datos do sector terciario de diversas fontes.	dos diferentes factores de localización en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	diferentes factores de localización en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.
--	--	---	--	--	--

UNIDADE DIDÁCTICA 8: PROBLEMAS DO MUNDO ACTUAL

Ubicación: Encadrada no Bloque 2: O Medio Humano.

Temporalización: Desenvolveríase na última semana de xaneiro e a primeira de febreiro (6 sesións), atendendo ás vacacións do entroido.

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
b c d e f g h	B2.13. Tensións mundiais e subdesenvolvemento. Solucións ao problema.	XHB2.13.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.	Procedemento: B2.13. Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos. Instrumento: a) Enumerar as posibles solucións ás situacións de pobreza.	Define situación de pobreza, analizando dúas das súas causas.	CAA CSC CSIEE CCL
		XHB2.13.2. Sinala áreas de conflito bélico no mapamundi e relaciónaas con factores económicos.	B2.13. Relacionar áreas de conflito bélico no mundo con factores económicos. Instrumento: a) Realiza un mapa no que se recolla as zonas actuais de conflito. b) Relaciona as zonas en conflito co mapa de zonas pobres do planeta.	Analiza as causas dos conflitos bélicos e propón dúas solucións.	CCL CAA CSC CSIEE

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.2.13.	ESTÁNDAR: XHB2.13.1.					
	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDAD DES ESPECIALS SIGNIFICATIVAS
XHB2.13.1. Realiza un informe sobre as medidas para tratar de superar as situacións de pobreza.						
Proceso: Localizar os países os países máis pobres no mundo. Contido: Elementos definitorios de pobreza. Contexto: Mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Localiza os países máis pobres do mundo, (C) sen erros na comprensión dos diferentes elementos definitorios de pobreza en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. Para, en adición ao	(P) Localiza os países máis pobres do mundo, (C) con poucos erros na comprensión dos diferentes elementos definitorios de pobreza en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. En adición ao recollido en	(P) Localiza os países máis pobres do mundo, (C) con erros á hora de comprender os diferentes elementos definitorios de pobreza en exemplos sinxelos	(P) Localiza os países máis pobres do mundo con axuda, (C) sen comprender os diferentes elementos definitorios de pobreza en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

		recollido en B, resolver problemas de localización de índices de pobreza aportados polo profesorado	C, localizando datos de índices de pobreza de diversas fontes.	propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	
--	--	---	--	---	--

UNIDADE DIDÁCTICA 9: INTRODUCCIÓN Á HISTORIA

Ubicación: Encadrada no Bloque 3: Historia.

Temporalización: Desenvolverse nas semanas intermedias de febreiro (6 sesións).

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
filiación	B3.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia	XHB3.1.1. Identifica elementos materiais, culturais ou ideolóxicos que son heranza do pasado	Procedemento: B3.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúe neles. Instrumento:		CSC CAA CCEC
hiliación	B3.2. Fontes históricas.	XHB3.2.1. Nomea e identifica catro clases de fontes históricas.	Procedemento: B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. Instrumento:		CSC CAA
		XHB3.2.2. Comprende que a historia non se pode escribir sen fontes, xa sexan estas restos materiais ou textuais.	Procedemento: B3.2. Identificar, nomear e clasificar fontes históricas, e explicar diferenzas entre interpretacións de fontes diversas. Instrumento:		CSC CAA
liación	B3.3. Cambio e continuidade.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	Procedemento: B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. Instrumento:		CSC CMCCT
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	Procedemento: B3.3. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación. Instrumento:		CSC CMCCT
liación f	B3.4. Tempo histórico.	XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	Procedemento: B3.4. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía). Instrumento:		CMCCTCSC
hiliación	B3.5. Vocabulario histórico e	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.5.1. Utiliza o vocabulario 	Procedemento: B3.5. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto		CSC CCL

ñ	artístico.	histórico e artístico imprescindible para cada época.	adecuado. Instrumento:		
---	------------	---	------------------------	--	--

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.3.4	ESTÁNDAR: XHB3.4.1.					
XHB3.4.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos.	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
Proceso: Localizar países segundo o seu nivel de desenvolvemento no mundo. Contido: Diversidade Cultural. Contexto: Mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Localiza países con culturas diferentes, (C) sen erros na comprensión dos diferentes factores que interveñen na multiculturalidade de nos exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. Para, en adición ao recollido en B, resolver problemas de localización de culturas minoritarias aportados polo profesorado	(P) Localiza países con culturas diferentes, (C) con poucos erros na comprensión dos diferentes factores que interveñen na multiculturalidade nos exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. En adición ao recollido en C, localizando datos culturais de diversas fontes.	(P) Localiza países con culturas diferentes, de forma autónoma (C) con algúns erros na comprensión dos diferentes factores que interveñen na diversidade cultural en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	(P) Localiza países con culturas diferentes, con axuda, (C) sen comprender os diferentes factores que interveñen nos exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

UNIDADE DIDÁCTICA 10: A IDADE MODERNA, UNHA NOVA ERA

Ubicación: Encadrada no Bloque 3: Historia.

Temporalización: Desenvolverse na última de febreiro e primeira de marzo (6 sesións), facendo o posible para que os contidos desta UD pasen a ser avaliados na 3ª avaliación.

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
g 1	B3.6. Idade Moderna: concepto e datación.	XHB3.6.1. Distingue modos de periodización histórica (Idade Moderna, Renacemento, Barroco, Absolutismo, etc.).	Procedemento: B3.6. Comprender a significación histórica da etapa do Renacemento en Europa. Instrumento: a) Realizar un mapa conceptual coas características da Idade Moderna. b) Sinalar os cambios que se dan con respecto á Idade Media. c) Representar nun eixe cronolóxico cada un dos conceptos.	Contextualizar de forma básica a Idade Moderna e coñecer dúas características de cada aspecto histórico da época.	CSC CAA

f g h l m	B3.12. Descubertas xeográficas: Castela e Portugal. Conquista e colonización de América.	XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	Procedemento: B3.12. Entender os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias. a) Realizar un eixe cronolóxico coas diferentes etapas da conquista. b) Enumerar os aspectos que fixeron posible os novos descubrimentos xeográficos. c) Relacionar cos cambios da Idade Moderna.	Explicar as distintas fases da conquista de América, enumerando dous aspectos que a fixeron posible.	CSC CMCCT CAA CCL
		XHB3.12.2. Coñece os principais feitos da expansión de Aragón e de Castela polo mundo.	Procedemento: B3.12. Entender os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias. a) Diferenciar conquista de colonización. b) Explicar a expansión dos reinos ibéricos polo mundo.		CSC
		XHB3.12.3. Sopesa interpretacións conflitivas sobre a conquista e a colonización de América.	Procedemento: B3.12. Entender os procesos de conquista e colonización, e as súas consecuencias. a) Consecuencias positivas e negativas da conquista.	CSC CAA CCL	

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.3.12.	ESTÁNDAR: XHB2.9.					
XHB3.12.1. Explica as causas que conduciron á descuberta de América para Europa, a súa conquista e a súa colonización.	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
Proceso: Identificar o proceso de conquista e as súas fases. Contido: Aspectos positivos e negativos da conquista de América. Contexto: Mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Localiza nun mapa a expansión dos reinos ibéricos (C) sen erros na comprensión dos diferentes factores que interviñeron na conquista en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. Para, en adición ao recollido en B, resolver cuestións complexas relacionadas coa colonización en documentos aportados polo profesorado	(P) Localiza nun mapa a expansión dos reinos ibéricos, (C) con poucos erros na comprensión dos diferentes factores que interviñeron na conquista en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial. En adición ao recollido en C, localizando aspectos da colonización de diversas fontes.	(P) Localiza nun mapa a expansión dos reinos ibéricos, (C) con algúns erros na comprensión dos diferentes factores que interviñeron na conquista en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	(P) Localiza nun mapa a expansión dos reinos ibéricos con axuda, (C) sen comprender os diferentes factores que interviñeron na conquista partindo de exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun mapa mundial.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

UNIDADE DIDÁCTICA 11: NOVAS FORMAS DE PENSAR: RENACEMENTO E REFORMA

Ubicación: Encadrada no Bloque 3: Historia.

Temporalización: Desenvolveríase nas tres últimas semanas de marzo (9 sesións).

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
final	B3.7. Renacemento e Humanismo: alcance posterior.	XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos	Procedemento: B3.7. Relacionar o alcance da nova ollada dos humanistas, artistas e científicos do Renacemento con etapas anteriores e posteriores. Instrumento: a) Realizar un mapa conceptual coas características do Renacemento e do Humanismo. b) Sinalar os cambios que aportan con respecto á Idade Media. c) Relacionar o Renacemento e o Humanismo co contexto histórico do S.XVI	Contextualizar de forma básica a cultura renacentista e coñecer dúas características de cada aspecto histórico da época.	CSC CCEC CAA CCL

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.3.7	ESTÁNDAR: XHB3.7.1.					
XHB3.7.1. Identifica trazos do Renacemento e do Humanismo na historia europea, a partir de fontes históricas de diversos tipos	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
<p>Proceso: Identificar características humanistas nas diferentes manifestacións artísticas do Renacemento.</p> <p>Contido: Vocabulario específico.</p> <p>Contexto: Europeo.</p>	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Identifica unha obra e autoría humanista (C) sen erros na comprensión dos diferentes elementos que interveñen na obra humanista en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. Para, en adición ao recollido en B, percibir aspectos filosóficos complexos en obras aportadas polo profesorado	(P) Identifica unha obra e autoría humanista (C) con poucos erros na comprensión dos diferentes elementos que interveñen na obra humanista en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. En adición ao recollido en C, apreciando aspectos filosóficos en diversas fontes.	(P) Identifica unha obra e autoría humanista (C) con algúns erros na comprensión dos diferentes elementos que interveñen na obra humanista en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun espazo europeo.	(P) Identifica unha obra e autoría humanista artística con axuda, (C) sen comprender os diferentes elementos que interveñen na obra humanista en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun espazo europeo.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

UNIDADE DIDÁCTICA 12: A ARTE DO RENACEMENTO.

Ubicación: Encadrada no Bloque 3: Historia.

Temporalización: Desenvolveríase nas tres primeiras semanas de abril (9 sesións).

Obxectivos	Contidos	Estándares de	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada	Rela
------------	----------	---------------	---	-------------------------------------	------

ti vos	dos	Aprendizaxe		EA	ción coas CC.
l n ñ	B3.8. Arte renacentista e barroca.	XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	Procedemento: B3.8. Coñecer a importancia da arte renacentista e barroca en Europa e en América. Instrumento: a) Contextualizar a arte do Renacemento. b) Coñecer as características da arte Renacentista. c) Enumerar as características principais da arquitectura, escultura e pinturas renacentistas, recoñecendoas nunha obra determinada.	Contextualizar de forma básica a arte renacentista e coñecer dúas características de cada tipo de manifestación artística.	CSC CCEC CMCCTCCL
g l h n ñ	B3.9. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.	XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.	Procedemento: B3.9. Coñecer a importancia dalgúns autores e obras destes séculos. Instrumento: a) Relacionar obras artísticas das diferentes modalidades cos seus autores. b) Relacionar a arte renacentista cos lugares nos que se desenvolveu. c) Empregar vocabulario específico na análise dunha obra de arte renacentista.	Coñecer unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística.	CSC CCEC CAA CCL

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.3.9	ESTÁNDAR: XHB3.9.1.					
XHB3.9.1. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
<p>Proceso: Identificar obras das diferentes manifestacións artísticas do Renacemento.</p> <p>Contido: Vocabulario específico.</p> <p>Contexto: Europeo.</p>	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Identifica unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística (C) sen erros na comprensión dos diferentes elementos que interveñen nunha obra artística en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. Para, en adición ao recollido en B, percibir aspectos artísticos complexos en obras aportadas polo profesorado	(P) Identifica unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística (C) con poucos erros na comprensión dos diferentes elementos que interveñen nunha obra artística en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. En adición ao recollido en C, apreciando aspectos artísticos de diversas fontes.	(P) Identifica unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística (C) con algúns erros na comprensión dos diferentes elementos que interveñen nunha obra artística en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun espazo europeo.	(P) Identifica unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística con axuda, (C) sen comprender os diferentes elementos que interveñen nunha obra artística en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun espazo europeo.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

UNIDADE DIDÁCTICA 13: AS NOVAS FORMAS DE MONARQUÍA. O IMPERIO ESPAÑOL.

Ubicación: Encadrada no Bloque 3: Historia.

Temporalización: Desenvolveráse na última de semana de abril e nas dúas primeiras semanas de maio (9 sesións).

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
acadg	B3.10. Estado moderno: monarquías autoritarias, parlamentarias e absolutas.	XHB3.10.1. Distingue as características de réximes monárquicos autoritarios, parlamentarios e absolutos.	Procedemento: B3.10. Comprender a diferenza entre os reinos medievais e as monarquías modernas. Instrumento: a) Realiza un cadro conceptual recollendo as diferenzas entre os tres réximes. b) Sitúa cada un dos tres réximes nun país europeo. c) Relaciona os distintos réximes coa súa política exterior.	Diferenciar dous rasgos definitorios de cada réxime político dos Ss.XVI e XVII.	CSC CAA
acadg	B3.11. Monarquías modernas: unión dinástica de Castela e Aragón. Posición de Galicia.	XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.	Procedemento: B3.11. Analizar o reinado dos Reis Católicos como unha etapa de transición entre a Idade Media e a Idade Moderna. a) Cadro conceptual recollendo os cambios e permanencias medievais durante o reinado dos RRCC nos diferentes aspectos históricos: Político, Económico e Social.	Coñecer dous rasgos definitorios de cada un dos aspectos históricos do reinado dos RRCC.	CSC CAA

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.3.11	ESTÁNDAR: XHB3.11.1.					
	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
XHB3.11.1. Comprende os conceptos de cambio e continuidade en relación co reinado dos Reis Católicos.						
Proceso: Coñecer os rasgos definitorios dos aspectos históricos do reinado dos RRCC. Contido: Características da Idade Moderna. Contexto: Europeo.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Identifica rasgos definitorios da monarquía dos RRCC, (C) sen erros na comprensión das diferenzas co pasado medieval en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. Para, en adición ao recollido en B, resolver cuestións complexas relacionadas co contexto da época aportadas polo profesorado	(P) Identifica rasgos definitorios da monarquía dos RRCC, (C) con poucos erros na comprensión das diferenzas co pasado medieval en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. En adición ao recollido en C, localiza datos do contexto histórico a través de diversas fontes.	(P) Identifica dous rasgos definitorios da monarquía dos RRCC, (C) con algúns erros na comprensión das diferenzas co pasado medieval en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo.	(P) Identifica dous rasgos definitorios da monarquía dos RRCC con axuda, (C) sen comprender os diferenzas co pasado medieval en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

UNIDADE DIDÁCTICA 14: OS CONFLICTOS BÉLICOS DOS SECULOS XVI E XVII.

Ubicación: Encadrada no Bloque 3: Historia.

Temporalización: Desenvolveríase nas dúas últimas semanas de maio (6 sesións).

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas CC.
g1	B3.13. Os conflitos europeos nos séculos XVI e XVII a través das políticas dos Austrias: reforma, contrarreforma e guerras de relixión; loita pola hexemonía e guerra dos Trinta Anos.	XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".	Procedemento: B3.13. Coñecer trazos das políticas internas e as relacións exteriores dos séculos XVI e XVII en Europa. Instrumentos: a) Facer cadro cronolóxico coa monarquía hispánica nestes séculos. b) Sinalar os cambios territoriais provocados pola Paz de Westfalia. c) Analizar a relación do crecemento demográfico e económico nestes séculos.	Coñecer as características das diferentes monarquías europeas dos Ss XVI e XVII. Comprender os cambios económicos e sociais acontecidos nestes séculos en Europa.	CSC CAA

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.3.13.	ESTÁNDAR: XHB3.13.1					
XHB3.13.1. Analiza as relacións entre os reinos europeos que conducen a guerras como a dos "Trinta Anos".	+ ALTAS CAPACIDADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDADES ESPECIAIS SIGNIFICATIVAS
Proceso: Coñecer as dinastías europeas dos Ss.XVI e XVII. Contido: Características monarquía autoritaria e parlamentarismo. Contexto: Europeo.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Identifica as monarquías europeas, (C) sen erros na comprensión das diferencias entre a monarquía autoritaria e o parlamentarismo en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. Para, en adición ao recollido en B, resolver cuestións complexas relacionadas co contexto da época aportadas polo profesorado	(P) Identifica as monarquías europeas (C) con poucos erros na comprensión das diferencias entre a monarquía autoritaria e o parlamentarismo en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. En adición ao recollido en C, localiza datos do contexto histórico a través de diversas fontes.	(P) Identifica as monarquías europeas (C) con algúns erros na comprensión das diferencias entre a monarquía autoritaria e o parlamentarismo en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo.	(P) Identifica as monarquías europeas con axuda, (C) sen comprender as diferencias entre monarquía autoritaria e parlamentarismo en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

UNIDADE DIDÁCTICA 15: A ARTE DO BARROCO.

Ubicación: Encadrada no Bloque 3: Historia.

Temporalización: Desenvolveráse nas dúas primeiras semanas de xuño (6 sesións).

Obxectivos	Contidos	Estándares de Aprendizaxe	Instrumentos e Procedementos de Avaliación.	Grado Mínimo de Consecución de cada EA	Relación coas
					ción coas

vos		EA			CC.
l n ñ	B3.8. Arte renacentista e barroca.	XHB3.8.1. Coñece obras e legado de artistas, humanistas e científicos da época.	Procedemento: B3.8. Coñecer a importancia da arte renacentista e barroca en Europa e en América. Instrumento: a) Contextualizar a arte do Barroco. b) Coñecer as características da arte Barroca. c) Enumerar as características principais da arquitectura, escultura e pinturas barrocas, recoñecendoas nunha obra determinada.	Contextualizar de forma básica a arte barroca e coñecer dúas características de cada tipo de manifestación artística.	CSC CCEC CMCCTC CL
g l h n ñ	B3.9. Principais manifestacións da cultura dos séculos XVI e XVII.	XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época no seu contexto.	Procedemento: B3.9. Coñecer a importancia dalgúns autores e obras destes séculos. Instrumento: a) Relacionar obras artísticas das diferentes modalidades cos seus autores. b) Relacionar a arte barroca cos lugares nos que se desenvolveu. c) Empregar vocabulario específico na análise dunha obra de arte barroca.	Coñecer unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística.	CSC CCEC CAA CCL

TÁBOA B:

CRITERIO DE AVALIACIÓN: B.3.9	ESTÁNDAR: XHB3.9.1.					
	+ ALTAS CAPACI DADES	A NIVEL ALTO	B NIVEL MEDIO ALTO	C NIVEL MÍNIMO ESIXIDO	D NIVEL BAIXO	NECESIDA DES ESPECIAIS SIGNIFICA TIVAS
XHB3.9.1. Analiza obras, ou fragmentos delas, dalgúns autores desta época. Proceso: Identificar obras das diferentes manifestacións artísticas do Barroco. Contido: Vocabulario específico. Contexto: Europeo.	Segundo o grupo clase e o perfil individual	(P) Identifica unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística (C) sen erros na comprensión dos diferentes elementos que interveñen nunha obra artística en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. Para, en adición ao recollido en B, percibir aspectos artísticos complexos en obras aportadas polo profesorado	(P) Identifica unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística (C) con poucos erros na comprensión dos diferentes elementos que interveñen nunha obra artística en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun contexto europeo. En adición ao recollido en C, apreciando aspectos artísticos de diversas fontes.	(P) Identifica unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística (C) con algúns erros na comprensión dos diferentes elementos que interveñen nunha obra artística en exemplos propostos polo profesorado (Cx) nun espazo europeo.	(P) Identifica unha obra e autoría de cada tipo de manifestación artística con axuda, (C) sen comprender os diferentes elementos que interveñen nunha obra artística en exemplos sinxelos propostos polo profesorado (Cx) nun espazo europeo.	Segundo o grupo clase e o perfil individual

17.Programación Didáctica da Aula de 4.º curso de Xeografía e Historia de ESO

1.- Concreción dos obxectivos para o curso.

1. Comprender o movemento da Ilustración e diferenciar os cambios políticos que produciu.
2. Identificar as transformacións económicas acontecidas no século XVIII.
3. Apreciar a singularidade do século XVIII en España e en Galicia.
4. Recoñecer a cultura e a arte do século XVIII.

5. Coñecer o proceso de independencia das colonias inglesas de Norteamérica.
6. Diferenciar as causas e o desenvolvemento da Revolución Francesa.
7. Interpretar a importancia do período napoleónico e da Restauración.
8. Coñecer o desenvolvemento das revolucións liberais burguesas e a extensión do nacionalismo en Europa.
9. Distinguir o concepto da Primeira Revolución Industrial e explicar os seus factores.
10. Diferenciar os cambios sociais provocados polo proceso industrializador.
11. Resumir a arte da sociedade industrial.
12. Coñecer o reinado de Carlos IV, a guerra da Independencia e o reinado de Fernando VII.
13. Coñecer a evolución do reinado isabelino e do Sexenio Revolucionario, e distinguir transformacións económicas.
14. Explicar a vida e a obra de Goya.
15. Sacar conclusións sobre as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Segunda Revolución Industrial.
16. Identificar as causas do imperialismo e o colonialismo, e coñecer os imperios coloniais e a repartición do mundo.
17. Estudar as causas, o desenvolvemento e as consecuencias da Primeira Guerra Mundial.
18. Formar redes conceptuais sobre a cultura e a arte do período.
19. Describir a evolución de Rusia, e interpretar as revolucións de 1917 e as súas consecuencias.
20. Coñecer a evolución económica e política do período de entreguerras.
21. Analizar a Segunda Guerra Mundial e as súas consecuencias.
22. Formar redes conceptuais sobre a arte do período.
23. Sintetizar o período da Restauración borbónica.
24. Apreciar a singularidade do reinado de Alfonso XIII, a súa evolución e problemas.
25. Diferenciar os trazos básicos da Segunda República, e coñecer a súa evolución, as súas realizacións e os seus problemas.
26. Comprender o desenvolvemento e as consecuencias da Guerra Civil.
27. Formar redes conceptuais sobre a evolución artística do período.
28. Coñecer a evolución de Galicia entre 1874 e 1939.
29. Estudar a división do mundo en bloques.
30. Comprender a organización e evolución dos bloques capitalista e comunista.
31. Realizar unha síntese da evolución das relacións internacionais entre 1947 e 1991.
32. Describir o proceso de descolonización e explicar as súas causas e consecuencias.
33. Estudar a evolución política da ditadura de Franco.
34. Sacar conclusións sobre a evolución económica de España entre 1939 e 1975.
35. Coñecer a evolución de Galicia durante o franquismo.
36. Mostrar a importancia da nova orde mundial xurdida tras a Guerra Fría, e algúns dos seus problemas.
37. Coñecer as grandes potencias do mundo actual, a construción europea e a evolución xeopolítica do antigo bloque comunista.
38. Sacar conclusións sobre a evolución xeopolítica e económica recente do mundo asiático.
39. Coñecer os problemas do mundo islámico, e a evolución e os problemas actuais de América Latina e a África subsahariana.
40. Recoñecer as causas e as consecuencias da globalización.
41. Recoñecer as características esenciais da sociedade global e as súas diferenzas.
42. Interpretar a importancia dos avances científicos e tecnolóxicos, e recoñecer modelos culturais actuais.
43. Formar redes conceptuais sobre a arte actual.
44. Apreciar a importancia e significación histórica do proceso de transición, e da Constitución de 1978.
45. Explicar o labor dos sucesivos gobernos constitucionais.
46. Extraer conclusións sobre a pertenza de España á Unión Europea.
47. Coñecer a evolución de Galicia desde 1975.

2.- Contribución ao desenvolvemento das competencias clave:

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 1

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMENTO

- **Comunicación lingüística**
 - Explica en que consistía o comercio triangular.
 - Define termos históricos.
 - Extrae de textos as ideas ilustradas.
 - Explica as diferenzas entre hexemonía e equilibrio continental.
 - Explica as críticas ilustradas á aristocracia.
 - Explica por que e como se enriqueceu a alimentación no século XVIII.
 - Cita pezas específicas da indumentaria do século XVIII.
 - Diferencia entre si pares de conceptos.
 - Escribe un texto relacionando unha imaxe coas ideas ilustradas.
- **Autonomía e iniciativa persoal e emocional:**
 - Escribe unha valoración persoal do comercio de escravos.
- **Tratamento da información e competencia dixital:**
 - Relaciona trazos co Antigo Réxime ou a Ilustración.

- Resume a idea principal de textos históricos seleccionados.
 - Redacta unha biografía a partir da información obtida.
 - Relaciona personaxes e medidas económicas co mercantilismo, a fisiocracia ou o liberalismo económico.
 - Explica, a partir de documentos, os principios da fisiocracia e o liberalismo económico.
 - Relaciona frases e conceptos.
 - Demostra a comprensión do documento dos «Decretos de Nova Planta».
- Coñecemento e interacción co mundo físico:**
- Extrae información espacial de mapas do comercio colonial.
 - Localiza nun mapa as vitorias aliadas e borbónicas e as provincias nas que se produciron.
 - Recoñece estados europeos e consecuencias territoriais da Paz de Utrecht.
- Aprender a aprender:**
- Relaciona a Ilustración co mundo actual.
 - Sabe o que eran as Sociedades Económicas de Amigos do País.
 - Comprende o impulso económico producido polas medidas borbónicas.
 - Aprende a recoñecer fontes históricas.
 - Completa o mapa conceptual da unidade.
 - Completa un cadro resumo con termos históricos.
 - Clasifica unha imaxe de Carlos III como fonte histórica.
- Social e cidadá:**
- Explica o significado de frases e relacións con un sistema político.
 - Relaciona trazos co Antigo Réxime ou co século XVIII.
 - Sabe que acontecementos ocorren en datas predeterminadas.
 - Sinala as causas da perpetuación do sistema foral.
 - Busca información e redacta unha biografía do pai Sarmiento.
 - Explica os obxectivos perseguidos polo absolutismo monárquico e a centralización político-administrativa.
 - Comprende as razóns do impulso das ciencias útiles no século XVIII.
 - Completa a lenda dun mapa da Paz de Utrecht, e explica ese mapa.
- Expresión cultural e artística:**
- Atribúe trazos ao rococó ou ao Neoclasicismo.
 - Redacta un pé explicativo dunha imaxe de arquitectura e outra de pintura.
 - Compara os trazos da arquitectura e a pintura do rococó e do Neoclasicismo.
 - Coñece os trazos característicos do neoclásico galego.
 - Analiza a escultura de Paulina Bonaparte.
 - Recoñece e explica unha escultura neoclásica seleccionada.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 2

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMENTO

- Comunicación lingüística**
- Compara o distinto significado dos termos reforma e revolución.
 - Explica o concepto revolucións burguesas.
 - Resume as características do sistema político estadounidense.
 - Explica a participación na Revolución Francesa.
 - Define conceptos relacionados coa Restauración.
 - Explica o concepto Europa dos Congresos.
 - Demostra a comprensión dun texto histórico.
 - Explica o significado de frases e documentos das revolucións liberais.
 - Obtén definicións do dicionario de RAE.
 - Redacta unha valoración persoal con corrección sintáctica e léxica.
- Tratamento da información e competencia dixital:**
- Obtén dun eixe cronolóxico as datas das distintas revolucións.
 - Ordena acontecementos dexeito cronolóxico.
 - Obtén información e realiza un resumo desta.
 - Relaciona os motivos de descontento e os grupos sociais da Revolución Francesa.
 - Relaciona textos con acontecementos históricos.
 - Cita estados e territorios europeos en 1815.
 - Relaciona acontecementos relativos aos movementos nacionalistas coas datas nas que se produciron.
 - Obtén información dos mapas das unificacións italiana e alemá.
 - Redacta un traballo de síntese sobre Garibaldi ou Bismarck.
 - Relaciona frases con etapas da Revolución Francesa.
- Coñecemento e interacción co mundo físico:**
- Obtén dun mapa colonias e Estados.

- Nomea países de América Latina xurdidos nesta época.
 - Obtén información espacial do mapa do imperio napoleónico.
 - Obtén dun mapa os lugares onde tiveron lugar revolucións liberais.
- Aprender a aprender:**
- Completa un esquema cos cambios revolucionarios.
 - Clasifica as causas da revolución americana.
 - Realiza un eixe cronolóxico sobre a revolución americana.
 - Compara as causas das revolucións americana e francesa.
 - Confecciona un eixe cronolóxico sobre a Revolución Francesa.
 - Participa na elaboración dun mural.
 - Completa un esquema sobre a obra de Napoleón.
 - Confecciona un eixe cronolóxico sobre Napoleón.
 - Redacta a biografía de Napoleón.
 - Realiza un cadro comparativo das ongadas revolucionarias liberais.
 - Diferencia entre movementos nacionalistas e pon exemplos.
 - Aprende a comentar un texto histórico.
 - Completa o mapa conceptual da unidade.
 - Completa un cadro resumo sobre as revolucións do período.
 - Comenta o mapa histórico do imperio napoleónico en 1812.
- Social e cidadá:**
- Demostra a comprensión da revolución americana.
 - Contesta a preguntas sobre a Revolución Francesa.
 - Sabe causas de acontecementos históricos predeterminados.
 - Razona, con argumentos, as achegas da Revolución Francesa.
 - Comprende o papel da mulleres na Revolución Francesa.
 - Coñece as reivindicacións femininas na revolución.
 - Demostra a súa comprensión do período napoleónico.
 - Explica o significado histórico de imaxes seleccionadas.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 3

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMIENTO

- Comunicación lingüística**
- Obtén do texto explicativo informacións seleccionadas.
 - Describe o recinto da Primeira Exposición Universal e algunhas das súas innovacións técnicas.
 - Comprende a revolución demográfica e os países aos que afectou.
 - Explica os cambios na propiedade da terra e as súas consecuencias.
 - Redacta un texto sobre a vida cotiá dos obreiros industriais.
 - Define conceptos seleccionados.
 - Busca nun dicionario o significado de termos específicos.
 - Analiza un texto histórico sobre as vantaxes de Gran Bretaña para o desenvolvemento da Revolución Industrial.
- Tratamento da información e competencia dixital:**
- Relaciona termos coas transformacións provocadas pola Revolución Industrial.
 - Cita, a partir dun mapa, zonas industriais europeas a mediados do século XIX.
 - Obtén información relevante do mapa coa difusión do ferrocarril en Europa.
 - Diferencia a sociedade en comandita da sociedade por accións.
 - Obtén dun texto as ideas de Malthus.
 - Extrae de textos as ideas principais do ludismo, o socialismo e o anarquismo.
 - Relaciona personaxes cun campo da cultura.
 - Relaciona personaxes e imaxes históricas.
- Matemática:**
- Calcula o crecemento da poboación europea entre 1800 e 1870.
 - Obtén dun cadro estatístico o país de maior crecemento poboacional.
- Expresión cultural e artística:**
- Describe as características da arte romántica.
 - Describe unha pintura realista.
- Aprender a aprender:**
- Obtén información de debuxos sobre o sistema Norfolk e a máquina sementadora.
 - Realiza un eixe cronolóxico cos inventos da Revolución Industrial.
 - Realiza un mapa conceptual sobre as consecuencias da Revolución Industrial.
 - Completa un cadro resumo sobre a industrialización en Europa.
 - Compara o ferrocarril e o barco de vapor.
 - Realiza un cadro comparativo da burguesía e o proletariado.
 - Recolle nun cadro as ideas socialistas e anarquistas.

- Obtén información sobre o papel actual dos sindicatos.
 - Compara o romanticismo e o Neoclasicismo.
 - Aprende a comparar estilos artísticos.
 - Completa o mapa conceptual da unidade.
 - Aplica a destreza da comparación de estilos artísticos.
- Social e cidadá:**
- Demostra a comprensión da Primeira Internacional.
 - Comprende as leis de cercados, e a súa importancia histórica.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 4

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMENTO

- Comunicación lingüística**
- Demostra a comprensión do texto explicativo contestando a preguntas seleccionadas.
 - Demostra a comprensión das causas de feitos seleccionados.
 - Resume as causas do descontento social de xornaleiros e obreiros industriais.
 - Obtén do dicionario a definición de termos seleccionados.
 - Escribe unha redacción sobre a vida nunha gran cidade da época.
 - Explica o ensanche da propia localidade.
 - Define termos seleccionados.
 - Explica diferenzas ente conceptos con axuda do vocabulario.
 - Redacta unha explicación do que representa unha imaxe.
- Tratamento da información e competencia dixital:**
- Obtén exemplos dunha crise, un conflito e unha modernización económica dun eixe cronolóxico.
 - Relaciona feitos e personaxes do reinado de Fernando VII.
 - Obtén información dos mapas das desamortizacións de Mendizábal e Madoz.
 - Obtén do texto explicativo información sobre os recursos siderúrxicos.
 - Obtén dun mapa os nomes de portos españois.
 - Obtén do texto explicativo información sobre o movemento obreiro e as súas formas de actuación.
 - Compara nun cadro resumo os modos de vida das clases alta e popular.
 - Demostra a comprensión da desamortización na comunidade autónoma.
 - Coñece as ideas fundamentais do Rexurdimento e os seus perxonaxes principais.
 - Relaciona escritores coa súa correspondente corrente literaria.
 - Relaciona artistas co romanticismo ou o realismo.
 - Relaciona feitos co seu período histórico correspondente.
- Matemática:**
- Obtén información de gráficos estatísticos sobre o progreso industrial do século XIX.
 - Obtén información dunha táboa estatística, e explícaa.
- Expresión cultural e artística:**
- Ordena cronoloxicamente as obras de Goya.
 - Comenta unha obra de Goya.
 - Diferencia a arquitectura historicista e a nova arquitectura, e cita exemplos representativos.
 - Diferencia a pintura romántica e realista.
 - Comenta unha obra de arte do século XIX.
- Aprender a aprender:**
- Relaciona feitos coa súa cronoloxía.
 - Relaciona determinados feitos co seu período histórico.
 - Busca no dicionario, e anota, o significado do termo desamortizar.
 - Comprende as consecuencias da desamortización.
 - Obtén información relevante das leis desamortizadoras.
 - Realiza unha pirámide da sociedade española do século XIX.
 - Descubre datos sobre a significación histórica das pinturas de Goya.
 - Aprende a redactar un traballo de historia.
 - Completa o mapa conceptual da unidade.
 - Completa un cadro resumo sobre as leis desamortizadoras.
 - Demostra a comprensión dunha destreza básica.
- Social e cidadá:**
- Cita períodos históricos e calcula a súa duración.
 - Data e ordena os feitos acontecidos entre 1788 e 1814.
 - Indica causas e consecuencias de feitos históricos seleccionados.
 - Explica a guerra da Independencia utilizando un mapa histórico.
 - Explica semellanzas e diferenzas sociais.
 - Explica o significado histórico de acontecementos significativos.
 - Comenta a importancia histórica de determinados personaxes.

- **Coñecemento e interacción co mundo físico:**
 - Localiza as áreas mineiras e industriais españolas no século XIX.
 - Comprende o concepto de radial, aplicado á rede de ferrocarrís.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 5

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMENTO

- **Comunicación lingüística**
 - Obtén do dicionario a definición de colonialismo e imperialismo.
 - Obtén do vocabulario a definición de conceptos significativos.
 - Escribe unha redacción sobre as aplicacións actuais da electricidade e o petróleo.
 - Diferencia o significado de parellas de conceptos.
 - Relaciona textos cunha causa do colonialismo.
 - Demostra a comprensión das causas da Primeira Guerra Mundial.
 - Resume as obrigas impostas no Tratado de Versalles.
 - Define positivismo, novos materiais e modernismo.
 - Utiliza o dicionario para definir impresionismo, vangardas e cubismo.
 - Define algúns conceptos significativos da unidade: taylorismo, fordismo, paz armada, sufraxismo, etc.
 - Relaciona por escrito unha imaxe coa Segunda Revolución Industrial.
- **Tratamento da información e competencia dixital:**
 - Obtén información dunha imaxe.
 - Nomea as potencias mundiais da época.
 - Comprende os sistemas bismarckianos.
 - Encadra os países nun dos dous bloques de alianzas.
 - Relaciona frases co taylorismo ou o fordismo.
 - Relaciona exemplos de fábricas cun sector industrial.
 - Nomea factores agrarios.
 - Relaciona personaxes históricos cos seus inventos.
 - Ordena de forma cronolóxica os inventos da Segunda Revolución Industrial.
 - Busca información en Internet sobre a festa do 1 de maio.
 - Obtén información do mapa do colonialismo.
 - Obtén información do texto da Conferencia de Berlín.
 - Relaciona frases coa arquitectura, a escultura ou a pintura do período.
- **Matemática:**
 - Obtén dun gráfico o país con maior incremento do gasto militar.
 - Comenta un gráfico estatístico sobre a evolución da poboación ou os sindicatos obreiros.
 - Calcula o incremento, en km², da superficie de imperios coloniais.
 - Calcula os anos que viviron determinados científicos despois do final da Primeira Guerra Mundial.
- **Expresión cultural e artística:**
 - Sabe as vantaxes de cada un dos novos materiais utilizados pola arquitectura moderna.
 - Atribúe trazos a movementos pictóricos.
 - Escribe un trazo característico de pintores significativos do período.
 - Diferencia o cubismo analítico e o cubismo sintético.
- **Aprender a aprender:**
 - Obtén información sobre os irmáns Wrigth e redacta un traballo de síntese.
 - Realiza un esquema sobre as causas do colonialismo.
 - Realiza un cadro resumo sobre as consecuencias do colonialismo.
 - Aplica o coñecemento do sistema de alianzas bismarckiano a feitos concretos.
 - Sabe o papel que determinados acontecementos tiveron no inicio da Primeira Guerra Mundial.
 - Xustifica as denominacións de Gran Guerra e Guerra Mundial aplicadas á Primeira Guerra Mundial.
 - Xustifica o concepto de guerra total.
 - Obtén de Internet o comentario dunha obra de arte.
 - Aprende a investigar acontecementos históricos.
 - Completa o mapa conceptual da unidade.
 - Completa un cadro resumo sobre os movementos pictóricos.
 - Aplica a destreza explicada na unidade.

- **Social e cidadá:**
 - Sabe a importancia das novas fontes de enerxía e os inventos da Segunda Revolución Industrial.
 - Sabe as causas de feitos históricos seleccionados.
 - Valora os argumentos utilizados polas potencias coloniais para lexitimar o imperialismo.
 - Ordena acontecementos e relacións coa súa cronoloxía e etapa histórica.
 - Sabe as achegas do modernismo e da Escola de Chicago á arte universal.
 - Demostra a comprensión, a través dun mapa histórico, das consecuencias territoriais da Primeira Guerra Mundial.
- **Coñecemento e interacción co mundo físico:**
 - Localiza nun mapa as potencias mundiais da época.
 - Localiza nun mapa algúns territorios coloniais.
 - Anota os cambios territoriais acontecidos en Europa tras a Primeira Guerra Mundial.
 - Localiza nun mapa de África dominios coloniais.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 6

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMENTO

- **Comunicación lingüística**
 - Xustifica nun texto o uso da expresión «anos 20».
 - Extrae dun texto unha lista de factores.
 - Obtén dun texto de Groucho Marx as súas ideas principais.
 - Busca nun dicionario os termos Keynes, keynesiano e keynesianismo.
 - Diferencia os termos autoritario e totalitario.
 - Razona a procedencia dos termos fascismo e nazismo.
 - Comenta os programas políticos do fascismo e do nazismo.
 - Explica termos relacionándoos coa Segunda Guerra Mundial.
 - Redacta unha valoración persoal do Holocausto.
 - Escribe un texto breve sobre os totalitarismos.
 - Define termos seleccionados.
 - Diferencia nun texto o autor, o tema e a intención.
- **Tratamento da información e competencia dixital:**
 - Relaciona feitos significativos coa evolución histórica da URSS
 - Obtén dun mapa os nomes de repúblicas da URSS
 - Xustifica o cualificativo de «anos tolos».
 - Explica unha frase do texto explicativo.
 - Entende os termos «xoves negro» e «crac de 1929».
 - Relaciona a crise da bolsa e a redución da demanda.
 - Obtén información sobre a Gran Depresión de ilustracións e gráficos.
 - Cita países con réximes democráticos e autoritarios.
 - Sinala trazos totalitarios con axuda de imaxes.
 - Relaciona feitos e ideas con Mussolini ou Hitler.
 - Plasma nun esquema coherente as consecuencias da Segunda Guerra Mundial.
 - Anota algúns cambios territoriais acontecidos en Europa tras a Segunda Guerra Mundial.
 - Obtén información sobre as consecuencias da guerra a partir de ilustracións.
 - Coñece a relación existente entre pares de conceptos.
 - Ordena frases de forma cronolóxica.
- **Expresión cultural e artística:**
 - Recoñece os trazos da arquitectura funcionalista.
 - Demostra a comprensión da escultura e correntes pictóricas da época.
 - Emite unha resposta argumentada sobre o valor da arte.
- **Aprender a aprender:**
 - Realiza un eixe cronolóxico sobre a evolución de Rusia e posteriormente da URSS
 - Realiza un esquema coas causas da prosperidade económica dos anos 20.
 - Resume as ideas principais do *New Deal*.
 - Busca información sobre as novas armas empregadas na Segunda Guerra Mundial, e realizar un póster.
 - Aprende a comparar mapas históricos.
 - Completa o mapa conceptual da unidade.
 - Compara nun cadro resumo o fascismo e o nazismo.
 - Aplica a destreza de comparación de mapas.
- **Social e cidadá:**
 - Demostra a comprensión da Gran Depresión.
 - Nomea as causas do ascenso dos totalitarismos.
 - Comprende os apoios sociais dos sistemas totalitarios.
 - Comprende os motivos da entrada na Guerra Mundial de países seleccionados.
 - Relaciona feitos e etapas da Segunda Guerra Mundial, e ordenalas cronoloxicamente.
 - Diferencia un campo de concentración dun campo de exterminio.

- Sabe a cronoloxía e o significado histórico de determinados acontecementos.
- Relaciona imaxes e acontecementos significativos.
- **Coñecemento e interacción co mundo físico:**
 - Localiza nun mapamundi os territorios anexionados polas potencias do Eixe.
 - Compara mapas da guerra, e saca conclusións xeneralizables.
 - Localiza imperios coloniais.
- **Autonomía e iniciativa persoal:**
 - Busca información e elabora unha biografía de Mussolini ou Hitler.
 - Emite un xuízo persoal sobre o labor do tribunal de Nüirnberg.
 - Elixe científicos ou literatos relevantes e valora o seu labor.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 7

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMENTO

- **Comunicación lingüística**
 - Obtén do texto a xustificación do termo Restauración.
 - Explica o mecanismo político da Constitución de 1876.
 - Xustifica a expresión «o desastre» aplicado aos acontecementos de 1898.
 - Define termos relacionados coa vida cotiá durante a guerra.
 - Redacta un texto sobre a vida cotiá no Madrid da Guerra Civil.
 - Define correctamente termos históricos.
 - Sabe o significado de termos seleccionados.
 - Demostra os coñecementos que ten sobre o período histórico.
- **Tratamento da información e competencia dixital:**
 - Describe algúns acontecementos coa axuda de mapas históricos.
 - Confecciona un esquema das reformas do Bienio Progresista.
 - Relaciona o golpe militar e o inicio da Guerra Civil.
 - Cita apoios dos dous bandos enfrontados na Guerra Civil.
 - Demostra a comprensión da distinta evolución das zonas republicana e nacional.
 - Relaciona termos e problemas da vida cotiá da guerra.
 - Relaciona feitos históricos cun sector económico.
 - Relaciona personaxes con distintos ámbitos da cultura.
 - Busca obras de arte e redacta un pé explicativo.
 - Relaciona personaxes cun período histórico.
 - Sabe a relación que existe entre conceptos seleccionados.
- **Matemática:**
 - Obtén información de gráficos estatísticos e mapas de tipo económico.
- **Expresión cultural e artística:**
 - Atribúe obras aos seus respectivos autores.
 - Comenta as características dunha obra de arte.
 - Describe algunhas características de edificios modernistas galegos.
- **Aprender a aprender:**
 - Explica causas e consecuencias de feitos históricos significativos.
 - Destaca achegas da Constitución de 1931.
 - Busca información sobre a Segunda República e redacta un informe estruturado.
 - Recolle a sociedade da época nunha pirámide social.
 - Obtén información sobre un pintor e realiza un traballo estruturado.
 - Aprende a comentar imaxes históricas.
 - Completa o mapa conceptual da unidade.
 - Relaciona feitos cos seus períodos históricos correspondentes.
 - Sabe aplicar a destreza do comentario de imaxes históricas.
- **Social e cidadá:**
 - Comprende a importancia histórica do manifesto de Sanhurst.
 - Define quenda pacífica e caciquismo, e explica os problemas que xeraban na súa época.
 - Demostra a comprensión do período histórico da Restauración.
 - Relaciona datas e feitos históricos.
 - Data acontecementos do reinado de Alfonso XIII, e ordénaos.
 - Comprende as causas de feitos históricos seleccionados.
 - Explica a evolución da Guerra Civil e cita repercusións económicas e sociais.
- **Coñecemento e interacción co mundo físico**
 - Cita territorios e localiza batallas da Guerra Civil.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 8

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMENTO

- **Comunicación lingüística**

- Extrae información dun texto sobre a chegada do ser humano á lúa e a carreira espacial.
- Produce un texto coherente sobre a vida dos astronautas.
- Define conceptos relacionados coa división do mundo en bloques.
- Obtén información do articulado do Tratado do Atlántico Norte e do Pacto de Varsovia.
- Explica os obxectivos do Plan Marshall e da integración europea.
- Coñece o significado das siglas CECA, CEE e EURATOM.
- Comprende os novos movementos sociais.
- Resume os trazos do bloque comunista.
- Comenta un artigo xornalístico sobre a crise petrolífera de 1973.
- Resume as causas da descolonización.
- Comprende o significado histórico da Conferencia de Bandung.
- Define termos históricos seleccionados.
- Redacta un parágrafo sobre o Plan Marshall.
- Explica frases atribuídas a Gandhi.

- **Tratamento da información e competencia dixital:**

- Relaciona personaxes ou organizacións cos bloques capitalista e comunista.
- Nomea países con sistema democrático.
- Obtén información dun discurso de Churchill.
- Extrae información relevante de imaxes representativas da sociedade de consumo.
- Nomea países xurdidos da descomposición da URSS.
- Relaciona os anos 1989, 1990 e 1991 con acontecementos históricos significativos.
- Obtén información da imaxe da «guerra das galaxias».
- Cita colonias e localiza territorios coloniais nun mapa.
- Relaciona frases con países ou áreas xeográficas.

- **Matemática:**

- Obtén información sobre a crise petrolífera de 1973 dun gráfico.
- Calcula a duración histórica da URSS e do Pacto de Varsovia.

- **Aprender a aprender:**

- Compara nun cadro resumo os trazos políticos e económicos de Estados Unidos e Xapón entre 1945 e 1973.
- Busca información sobre un conflito da Guerra Fría e redacta un informe.
- Busca información sobre un líder nacionalista e redacta a súa biografía.
- Realiza un cadro resumo sobre as consecuencias da descolonización.
- Aprende a traballar en equipo.
- Completa o mapa conceptual da unidade.
- Completa un cadro resumo sobre os conflitos da Guerra Fría.
- Aplica a destreza do traballo en grupo.

- **Autonomía e iniciativa persoal:**

- Obtén información sobre un personaxe histórico e elabora a súa biografía.
- Expresa unha opinión sobre as medidas neoliberais.
- Valora a figura histórica de Gorbachov.

- **Social e cidadá:**

- Extrae as causas de fenómenos históricos.
- Comprende a expresión «anos gloriosos».
- Entende o nacemento da sociedade de consumo.
- Dá argumentos persoais sobre o crecemento do consumo.
- Sabe o significado correcto de termos relacionados coa organización do bloque comunista.
- Relaciona datas e conflitos da Guerra Fría.
- Comprende a expresión coexistencia pacífica.
- Relaciona datas e acontecementos históricos.
- Demostra a súa comprensión do ocaso do bloque comunista.
- Demostra a súa comprensión das relacións internacionais entre 1977 e 1991.
- Coñece o proceso de descolonización.
- Xustifica a expresión «Terceiro Mundo».
- Comprende o concepto «pano de aceiro».

- **Coñecemento e interacción co mundo físico:**

- Localiza nun mapamundi países pertencentes aos dous bloques.
- Localiza nun mapa países comunistas.
- Localiza países afectados polos conflitos da Guerra Fría.
- Nomea colonias e metrópoles a partir dun mapa.
- Nomea países participantes na Conferencia de Bandung.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 9

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMENTO

- Comunicación lingüística
 - Explica a causa principal da fame da postguerra.
 - Obtén dun texto unha lista de produtos.
 - Define os termos democracia orgánica, sindicato vertical, División Azul, polifacético, garrote, requisa e promulgar.
 - Escribe un texto sobre a evolución das relacións internacionais.
 - Comprende e explica informacións sobre a evolución da oposición ao franquismo.
 - Demostra a comprensión do termo autarquía.
 - Explica os termos autarquía, Plan de Estabilización e política de desenvolvemento.
 - Explica a evolución do traballo e a educación femininas.
 - Busca nun dicionario o significado de termos, seleccionando os máis acordes co seu significado histórico.
 - Resume a situación da muller durante o franquismo.
- **Tratamento da información e competencia dixital:**
 - Obtén información do articulado do Foro do Traballo.
 - Demostra a comprensión dun texto característico da ideoloxía franquista.
 - Relaciona frases e leis franquistas.
- **Matemática:**
 - Obtén información relevante dun gráfico de sectores.
 - Diferencia etapas no crecemento demográfico a partir dun gráfico lineal.
 - Obtén información sobre a emigración dun gráfico.
 - Compara en gráficos a poboación activa e precisa os seus cambios.
- **Expresión cultural e artística:**
 - Nomea modelos arquitectónicos e relaciónaos coa ideoloxía do franquismo.
 - Comenta unha obra artística franquista.
 - Comenta un edificio procedente do franquismo.
 - Describe as características de pinturas da «nova figuración»
- **Aprender a aprender:**
 - Realiza un esquema de claves sobre as bases ideolóxicas do franquismo.
 - Compara as dúas etapas do franquismo nun cadro resumo.
 - Explica conceptos históricos seleccionados.
 - Emite unha opinión razoada sobre o programa da Xunta Democrática.
 - Obtén datos en Internet para elaborar unha biografía.
 - Aprende a tomar apuntamentos.
 - Completa o mapa conceptual da unidade.
 - Completa un cadro resumo sobre as etapas do franquismo.
 - Aplica a destreza da toma de apuntamentos.
- **Autonomía e iniciativa persoal:**
 - Indica trazos ideolóxicos comúns entre a ditadura franquista e os autoritarismos.
 - Participa na elaboración dun traballo en grupo sobre a postguerra española.
 - Expresa unha opinión razoada sobre a retirada de símbolos franquistas das cidades actuais.
- **Social e cidadá:**
 - Indica os acontecementos históricos ocorridos en datas concretas.
 - Indica diferenzas entre as cortes franquistas e as actuais.
 - Data acontecementos e ordénaos cronoloxicamente.
 - Coñece as causas das migracións a partir de 1939.
 - Relaciona termos cunha clase social do franquismo.
 - Relaciona un dito popular coa mentalidade da época.
 - Participa activamente nun debate sobre os cambios na condición feminina.
 - Comprende a economía da comunidade autónoma no período histórico.
 - Explica a importancia histórica de feitos seleccionados.
 - Explica as características da emigración galega da década de 1960.
- **Coñecemento e interacción co mundo físico:**
 - Localiza as provincias máis e menos poboadas en 1950.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 10

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMENTO

- **Comunicación lingüística**
 - Extrae dun texto unha relación de países que teñen armas nucleares.
 - Diferencia a bipolaridade e a multipolaridade.
 - Demostra a comprensión da política exterior estadounidense.
 - Diferencia os conceptos mercado único e unión económica e monetaria.
 - Valora a importancia do euro.
 - Define termos e relaciónaos cun espazo xeográfico asiático.
 - Extrae dun texto información sobre China.
 - Elabora unha síntese sobre os conflitos xeopolíticos do mundo islámico, citando causas e consecuencias.
 - Define conceptos históricos seleccionados.
 - Redacta unhas liñas explicando a información que nos transmite un mapa da extensión das liberdades en África.
 - Contesta a preguntas sobre un texto cun informe do secretario xeral da ONU.
- **Tratamento da información e competencia dixital:**
 - Localiza en Internet os mapas da APEC e da ASEAN.
 - Extrae dun mapa os estados incorporados á Unión Europea nas sucesivas ampliacións.
 - Agrupa políticas económicas por sectores económicos.
 - Relaciona termos e frases cunha zona ex comunista.
 - Obtén dun mapa a localización de países asiáticos e conflitos.
 - Extrae información dun texto e de mapas de feitos históricos.
 - Sabe os efectos dos acordos de Camp David e de Oslo.
 - Xustifica a expresión «década perdida».
 - Escribe unha relación dos problemas que afectan á África subsahariana.
 - Obtén do texto unha lista de países africanos con conflitos e outros sen conflitos.
 - Obtén relacións entre frases e áreas ou países.
- **Autonomía e iniciativa persoal e emocional:**
 - Valora a Carta de Dereitos da Unión Europea.
 - Valora a participación da UE en misións de paz da ONU.
- **Aprender a aprender:**
 - Plasma nun eixe cronolóxico o proceso de construción europea.
 - Confecciona un cadro resumo sobre as dificultades políticas e económicas da Rusia actual.
 - Obtén información sobre personaxes históricos e relaciónaos co conflito árabe-israelí.
 - Aprende a organizar carpetas e arquivos TIC.
 - Completa un mapa conceptual da unidade.
 - Confecciona un eixe cronolóxico sobre a evolución histórica da Unión Europea.
 - Realiza fichas de contidos das epígrafes da unidade.
- **Social e cidadá:**
 - Dá argumentos a favor ou en contra da prohibición das armas.
 - Coñece os tratados europeos e o Acordo de Schengen.
 - Nomea presidentes da Federación Rusa.
 - Comprende as tensións xeopolíticas existentes na actualidade no antigo bloque comunista.
 - Demostra a comprensión das causas do desenvolvemento económico de Asia.
 - Comprende as causas do recente peso internacional do mundo islámico, e explica algunhas relacións.
 - Emite unha opinión persoal sobre a actuación da ONU.
 - Demostra a comprensión dun mapa histórico das repúblicas xurdidas tras a descomposición da URSS
- **Coñecemento e interacción co mundo físico:**
 - Localiza potencias emerxentes, países árabes e zonas de tensión.
 - Localiza nun mapa do mundo islámico países e escenarios de guerra.
 - Localiza países onde actúa na actualidade a ONU na resolución de conflitos.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 11

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMIENTO

- **Comunicación lingüística**
 - Define o termo multinacional e pon exemplos de multinacionais.
 - Explica unha frase do texto explicativo.
 - Explica as vantaxes que achegou a globalización.
 - Define conceptos relacionados coa globalización.
 - Explica as relacións existentes entre unha imaxe e a investigación científica.
- **Tratamento da información e competencia dixital:**
 - Localiza nun mapa de organizacións económicas determinados países.
 - Relaciona frases cos inconvenientes da globalización económica.
 - Busca imaxes representativas de sociedades e elabora un pé explicativo.
 - Extrae información sobre a sociedade global de gráficos e documentos.
 - Busca información sobre unha cultura alternativa e resume as súas propostas.
 - Realiza un esquema sobre as correntes pictóricas actuais.

- Utiliza as TIC para obter información sobre os ismos pictóricos actuais e os seus autores máis representativos.
- **Autonomía e iniciativa persoal e emocional:**
 - Recolle información dunha páxina web e redacta un traballo de síntese.
 - Obtén información sobre unha ONG local.
 - Expón medidas contra a violencia de xénero.
- **Aprender a aprender:**
 - Escribe o significado das siglas FMI, BM, ONU, OMC e G20.
 - Cita consecuencias políticas da globalización.
 - Confecciona un esquema de claves cos factores da globalización económica.
 - Participa nun debate sobre a clonación ou a multiculturalidade.
 - Aprende a utilizar a prensa na aula.
 - Completa un mapa conceptual da unidade.
 - Completa un cadro resumo sobre a globalización.
 - Compara imaxes de edificacións e relacións cunha corrente arquitectónica.
- **Social e cidadá:**
 - Demostra a comprensión do fenómeno da globalización económica.
 - Comprende o papel da burbulla inmobiliaria na crise económica de 2008.
 - Comprende as relacións entre a crise financeira e a crise económica de 2008.
 - Compara as sociedades posmodernas e tradicionais.
 - Selecciona achegas básicas da ciencia e a tecnoloxía actuais.
 - Diferencia a cultura de masas e as sociedades multiculturais.
 - Explica os problemas da ciencia e a tecnoloxía actuais.
 - Diferencia os países BRIC e emerxentes.
- **Coñecemento e interacción co mundo físico:**
 - Utiliza o atlas e nomea países con distinto grao de liberdade.
- **Matemática:**
 - Analiza gráficos estatísticos e ordena países en función das súas porcentaxes.
 - Obtén información de gráficos sobre a crise económica de 2008.
 - Obtén información sobre o comercio mundial a partir da análise dun gráfico estatístico.
- **Expresión cultural e artística:**
 - Relaciona trazos cunha corrente arquitectónica da segunda metade do século XX.
 - Cita arquitectos representativos da arquitectura actual.
 - Escribe trazos característicos de esculturas representativas.
 - Relaciona imaxes representativas cunha corrente escultórica ou pictórica.

PROGRAMACIÓN DA UNIDADE 12

COMPETENCIAS E INDICADORES DE SEGUIMIENTO

- **Comunicación lingüística**
 - Sinala diferenzas entre os conceptos referendo e eleccións xerais.
 - Produce un texto coherente e lóxico narrando unha primeira votación.
 - Relaciona tolerancia, consenso e autonomía coa transición democrática.
 - Redacta unha opinión sobre a situación da muller española na actualidade.
 - Define os termos plebiscitado, referendo e lei orgánica.
- **Tratamento da información e competencia dixital:**
 - Obtén do texto a resposta a preguntas sobre a transición democrática.
 - Relaciona as institucións democráticas e as súas funcións.
 - Obtén do texto explicativo a cronoloxía dos presidentes democráticos.
 - Elabora un cadro resumo coas medidas tomadas polos distintos partidos políticos na etapa democrática.
 - Obtén información dun mapa e interpreta a posición de Galicia entre as rexións da UE.
 - Obtén información sobre os cambios acontecidos na sociedade española a partir de textos e documentos.
 - Confecciona un esquema sobre as consecuencias da integración española na UE.
 - Relaciona determinados autores cunha disciplina artística.
- **Autonomía e iniciativa persoal:**
 - Valora con argumentos o período 1975-1978.
 - Busca algunhas das leis sociais promulgadas durante a democracia.
 - Expresa unha opinión, argumentada, sobre as políticas de igualdade.
 - Busca a Lei de Igualdade de Xénero e comenta algún artigo.
 - Elixe e valora acontecementos autonómicos.
 - Participa na preparación dun traballo en grupo e un debate sobre a Lei da Memoria Histórica.

- **Aprender a aprender:**

- Confecciona un eixe cronolóxico sobre a construción do Estado autonómico.
- Busca información e elabora a biografía dun presidente democrático.
- Realiza un esquema coas medidas económicas, sociais e culturais dos gobernos democráticos.
- Aprende a preparar un exame.
- Completa un mapa conceptual da unidade.
- Realiza un mapa conceptual sobre o sistema político e territorial establecido pola Constitución de 1978.

- **Social e cidadá:**

- Comprende a transición democrática.
- Entende o autogoberno de Galicia.
- Valora a aprobación da Constitución de 1978.
- Consulta o articulado da Constitución de 1978.
- Consulta o articulado do estatuto de autonomía de Galicia.
- Infórmase sobre os sucesos do 23-F e redacta unhasíntese.
- Coñece os obxectivos perseguidos por determinadas medidas democráticas.
- Valora a importancia da inmigración recente.
- Participa nun traballo en grupo e elabora un mural sobre medidas para avanzar na igualdade de xénero.
- Valora a pertenza de España á UE.
- Cita limitacións da ciencia española actual.
- Relaciona frases cunha institución autonómica.
- Explica a significación histórica de determinados acontecementos e personaxes.

- **Coñecemento e interacción co mundo físico:**

- Xustifica espacialmente a posición de España na UE.

- **Matemática:**

- Comenta un gráfico coa evolución da poboación española e saca conclusións.
- Compara e comenta un cadro estatístico con datos de España e da UE.
- Obtén información de gráficos de sectores cos resultados de eleccións xerais da democracia.

- **Expresión cultural e artística:**

- Busca información sobre algunha obra representativa das tendencias artísticas actuais, e precisa algúns aspectos desta.

3.- Concreción para cada estándar de aprendizaxe avaliable:

A). Temporalización.

Traballaremos ao longo do trimestre os bloques de contido da seguinte maneira:

1º trimestre: bloques 1, 2 e 3

2º trimestre: bloques 4, 5, 6 e 7

3º trimestre. bloques 8, 9 e 10

B). Grao mínimo de consecución para superar a materia. Valoraremos dende o 1 ao 4, tendo en conta que cando un alumno non acada o un, consideramos que nos asimilou os contidos mínimos do estándar correspondente nin as competencias esixibles; o dous como unha aproximación inicial e simple aos obxectivos, o tres como un dominio medio do tema en cuestión e e un catro como a comprensión plena acorde cas competencia e obxectivos a acadar para cada curso:

1: Insuficiente

2: Suficiente

3: Ben /notable

4: Sobresaliente.

C). Procedementos e instrumentos de avaliación. Criterios de corrección

Avaliaremos en función da dinámica da clase, a través de diferentes medios: recollida semanal de información a través da valoración asimilación dos estándares de aprendizaxe con traballo de aula (mapas, comentarios texto, traballo en grupo, debates, elaboración de táboas comparativas, exercicios do libro...)

* Ao longo do desenvolvemento das unidades didácticas e nas probas escritas presentaranse ao alumnado:

- Textos, gráficos e mapas históricos para analizar e comentar.
- Imaxes que proporcionan información de carácter histórico e artístico relacionadas con aspectos tratados na unidade.

- Feitos e conceptos para relacionar correctamente.
- Termos para ser definidos.
- Textos mutilados que deben ser completados polo alumnado.
- Preguntas que o alumnado debe contestar a partir da información que figura no seu libro.

O alumnado fará alomenos dous exames escritos por trimestre, xunto coa realización de traballos e tarefas na aula, a puntualidade na entrega dos mesmo, o interese, disposición e boa actitude na clase, o traballo en grupo, as exposicións orais, etc., o que servirá para calificar ao alumno/a.

* A nota da avaliación será o resultado conxunto da puntuación obtida nas probas escritas e da valoración das distintas actividades propostas. Terán un valor ponderado do 80 % e do 20 %, respectivamente, da nota final da avaliación. No mes de Xuño haberá unha recuperación por avaliacións suspensas. Poden tamén presentarse a o exame de Xuño aqueles alumnos que queiran levar mais nota. Terase en conta a nota mais alta.

* A nota final –convocatoria de xuño- será o resultado da media aritmética das notas trimestrais, incluída a nota da recuperación no caso dos trimestres suspensos, ou ben, que ao longo do curso o alumnado amose un progreso académico conforme a avaliación continua.

A nota final –convocatoria de setembro- será a obtida nunha proba escrita que abrangue todo o temario, aínda que recollerá os contidos mínimos.

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
Bloque 1. O século XVIII en Europa ata 1789				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	B1.1. Século XVIII en Europa: do feudalismo ao absolutismo e o parlamentarismo das minorías. Francia, Inglaterra, España e Galicia.	B1.1. Explicar as características do Antigo Réxime nos seus sentidos político, social e económico.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.1.1. Establece, a través da análise de textos, a diferenza entre o Absolutismo e o Parlamentarismo. ▪ XHB1.1.2. Distingue conceptos históricos como Antigo Réxime e Ilustración. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ h ▪ l ▪ n ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.2. Ilustración. 	B1.2. Coñecer o alcance da Ilustración como novo movemento cultural e social en Europa e en América.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.2.1. Describe as características da cultura da Ilustración e as implicacións que ten nalgunhas monarquías. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ l ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Arte e ciencia en Europa no século XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B1.3. Coñecer os avances da Revolución Científica desde os séculos XVII e XVIII. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB1.3.1. Aprecia os avances científicos e a súa aplicación á vida diaria, e contextualiza o papel dos científicos na súa propia época. ▪ XHB1.3.2. Comprende as implicacións do empiricismo e o método científico nunha variedade de áreas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CSC ▪ CMCCT
Bloque 2. A era das revolucións liberais				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	B2.1. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: bases ideolóxicas (liberalismo, nacionalismo e rexionalismo), económicas e sociais; principais consecuencias.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.1. Comprender o alcance e as limitacións dos procesos revolucionarios dos séculos XVIII e XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.1.1. Sopesa as razóns dos revolucionarios para actuar como o fixeron. ▪ XHB2.1.2. Recoñece, mediante a análise de fontes de diversas épocas, o valor destas non só como información senón tamén como evidencia para os/as historiadores/as. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Revolucións burguesas nos séculos XVIII e XIX: periodización e feitos principais. Restauración. Procesos unificadores e independentistas. O caso 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B2.2. Identificar os principais feitos das revolucións liberais burguesas en Europa e América nos séculos XVIII e XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.1. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas da primeira metade do século XIX, acudindo a explicacións causais, e sinala os proles e os contras. ▪ XHB2.2.2. Redacta unha narrativa sintética cos principais feitos dalgunha das revolucións burguesas 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CSC

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Objec tivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	español		do século XVIII, acudindo a explicacións causais, e indica os proles e os contras.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB2.2.3. Discute as implicacións da violencia empregando diversos tipos de fontes. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
Bloque 3. A Revolución Industrial				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h ▪ l 	B3.1. Revolución Industrial: concepto; factores económicos, sociais e ideolóxicos que a fan posible.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.1. Describir os feitos salientables da Revolución Industrial e o seu encadeamento causal. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.1.1. Analiza os proles e os contras da primeira Revolución Industrial en Inglaterra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Revolución Industrial: desde Gran Bretaña ao resto de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.2. Analizar as vantaxes e os inconvenientes de ser un país pioneiro nos cambios. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Analiza e compara a industrialización de diferentes países de Europa, América e Asia, nas súas distintas escalas temporais e xeográficas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.2.1. Compara o proceso de industrialización en Inglaterra e nos países nórdicos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ h ▪ l ▪ m 	B3.3. Consecuencias da Revolución Industrial. Movemento obreiro (orixes, ideoloxías e formas de organización).	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.3. Entender o concepto de progreso, e os sacrificios e os avances que leva consigo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.3.1. Explica a situación laboral feminina e infantil nas cidades industriais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Discusión en torno ás características da industrialización en España e Galicia: éxito ou fracaso? 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.4. Analizar a evolución dos cambios económicos en España e en Galicia, a raíz da industrialización parcial do país. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.4.1. Especifica algunhas repercusións políticas como consecuencia dos cambios económicos en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l ▪ m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. A ciencia no século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B3.5. Coñecer os principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX, e a súa relación coas revolucións industriais 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB3.5.1. Elabora un eixe cronolóxico, diacrónico e sincrónico, cos principais avances científicos e tecnolóxicos do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CMCCT
Bloque 4. O Imperialismo do século XIX e a I Guerra Mundial				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. O imperialismo no século XIX: concepto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.1. Identificar as potencias imperialistas e a repartición de poder económico e político no mundo no derradeiro cuarto do século XIX e no principio do XX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.1.1. Explica razoadamente que o concepto imperialismo reflicte unha realidade que influirá na xeopolítica mundial e nas relacións económicas transnacionais. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.1.2. Elabora discusións sobre eurocentrismo e a globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA, CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Imperialismo: causas, desenvolvemento e consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.2. Establecer xerarquías causais (aspecto e escala temporal) da evolución do imperialismo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.2.1. Sabe recoñecer cadeas e interconexións causais entre colonialismo, imperialismo e a Gran Guerra de 1914. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Causas e consecuencias da Gran Guerra (1914-1919) ou I Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.3. Coñecer os principais acontecementos da Gran Guerra, as súas interconexións coa Revolución Rusa e as 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.3.1. Diferencia os acontecementos dos procesos, nunha explicación histórica, da I Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.3.2. Analiza o novo mapa político de Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		consecuencias dos tratados de Versalles.		<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.3.3. Describe a derrota de Alemaña desde a súa propia perspectiva e desde a dos aliados. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d, g ▪ h, l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.4. Revolución Rusa. 	B4.4. Esquematar a orixe, o desenvolvemento e as consecuencias da Revolución Rusa.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.4.1. Contrasta algunhas interpretacións do alcance da Revolución Rusa na súa época e na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l ▪ n 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B4.5. A arte no século XIX. 	B4.5. Relacionar movementos culturais como o romanticismo, en distintas áreas, e recoñecer a orixinalidade de movementos artísticos como o impresionismo, o expresionismo e outros "ismos" en Europa.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.5.1. Comenta analiticamente cadros, esculturas e exemplos arquitectónicos da arte do século XIX. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA, CCL ▪ CCEC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB4.5.2. Compara movementos artísticos europeos e asiáticos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CCEC
Bloque 5. A época de entreguerras (1919-1945)				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.1. Período de entreguerras: do final da Gran Guerra ao crac do 29 e a Gran Depresión. 	B5.1. Coñecer e comprender os acontecementos, os feitos e os procesos máis importantes do período de entreguerras, e a súa conexión co presente, e estudar a xerarquía causal nas explicacións históricas sobre esta época.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.1.1. Analiza interpretacións diversas de fontes históricas e historiográficas de distinta procedencia. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.1.2. Relaciona algunhas cuestións concretas do pasado co presente e as posibilidades do futuro, como o alcance das crises financeiras de 1929 e de 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.1.3. Discute as circunstancias da loita polo sufraxio da muller. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA, CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c, d, h, ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Fascismo italiano e nazismo alemán. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.2. Analizar as causas do auxe dos fascismos en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.2.1. Explica diversos factores que fixeron posible o auxe do fascismo en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h, l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. II República española e a Guerra Civil. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B5.3. Coñecer as tensións que levaron en España á proclamación da II República e ao estoupido da Guerra Civil 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.3.1. Explica as principais reformas durante a II República española, e reaccións a elas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB5.3.2. Explica as causas da Guerra Civil española no contexto europeo e internacional. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
Bloque 6. As causas e consecuencias da II Guerra Mundial (1939-1945)				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Orixes da II Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.1. Coñecer as causas da II Guerra Mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.1.1. Recoñece a xerarquía causal (diferente importancia dunhas causas ou outras segundo as narrativas). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Desenvolvemento da II Guerra Mundial: extensión, fases, formas de guerra e principais consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.2. Coñecer os principais feitos da II Guerra Mundial, diferenciar as escalas xeográficas nesta guerra (europea e mundial) e entender o concepto de guerra total. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.2.1. Sitúa nun mapa as fases do conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.2.2. Dá unha interpretación de por que rematou antes a guerra europea que a mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.2.3. Elabora unha narrativa explicativa das causas e as consecuencias da II Guerra Mundial, a distintos niveis temporais e xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.3. O Holocausto. 	B6.3. Entender o contexto en que se desenvolveu o Holocausto na guerra europea e as súas consecuencias.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.3.1. Recoñece a significación do Holocausto na historia mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Nova xeopolítica mundial: Guerra Fría e plans de reconstrución posbélica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.4. Comprender o concepto de Guerra Fría no contexto de despois de 1945, e as relacións entre os dous bloques, os EEUU e a URSS. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.4.1. Utilizando fontes históricas e historiográficas, explica algúns dos conflitos enmarcados na época da Guerra Fría. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.4.2. Describe as consecuencias da guerra de Vietnam. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA,CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Procesos de descolonización en Asia e África. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B6.5. Organizar os feitos máis importantes da descolonización de posguerra no século XX e comprender os límites da descolonización e da independencia nun mundo desigual. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.5.1. Describe os feitos relevantes do proceso descolonizador. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB6.5.2. Distingue entre contextos diferentes do mesmo proceso, por exemplo, África subsahariana (anos 50 e 60) e a India (1947). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
Bloque 7. A estabilización do Capitalismo e o illamento económico do bloque soviético				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Evolución dos bloques soviético e capitalista. O "Welfare State". 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.1. Entender os avances económicos dos réximes soviéticos e os perigos do seu illamento interno, así como os avances económicos do "Welfare State" en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.1.1. Explica os avances dos réximes soviéticos e do "Welfare State" en Europa. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.1.2. Recoñece os cambios sociais derivados da incorporación da muller ao traballo asalariado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ g ▪ h l,m 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Crise do petróleo (1973). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.2. Comprender o concepto de crise económica e a súa repercusión mundial nun caso concreto. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.2.1. Compara a crise enerxética de 1973 coa financeira de 2008. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Ditadura de Franco en España. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B7.3. Explicar as causas de que se establecera unha ditadura en España tras a Guerra Civil, e como foi evolucionando esa ditadura desde 1939 a 1975. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.3.1. Coñece a situación da posguerra e a represión en España, así como as fases da ditadura de Franco 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB7.3.2. Discute como se entende en España e en Europa o concepto de memoria histórica 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
Bloque 8. O mundo recente entre os séculos XX e XXI				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.1. Formas económicas e sociais do capitalismo no mundo. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.1. Interpretar procesos a medio prazo de cambios económicos, sociais e políticos a nivel mundial. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.1.1. Interpreta o renacemento e o declive das nacións no novo mapa político europeo desa época 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.1.2. Comprende os proles e contras do estado do benestar. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ d ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.2. Colapso dos réximes soviéticos e as súas consecuencias. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.2. Coñecer as causas e as consecuencias inmediatas do colapso da URSS e outros réximes socialistas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.2.1. Analiza aspectos políticos, económicos e culturais dos cambios producidos tralo colapso da URSS. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.3. Transición política en España: da ditadura á democracia (1975-1982). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.3. Coñecer os principais feitos que conduciron ao cambio político e social en España despois de 1975, e sopesar distintas interpretacións sobre ese 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.1. Compara interpretacións sobre a Transición española nos anos setenta do século XX e na actualidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.2. Enumera e describe algúns dos principais fitos que deron lugar ao cambio na sociedade 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Criterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
<ul style="list-style-type: none"> ▪ l ▪ ñ 		proceso.	española da transición: coroación de Xoán Carlos I, lei para a reforma política de 1976, lei de amnistía de 1977, apertura de Cortes Constituíntes, aprobación da Constitución de 1978, primeiras eleccións xerais, creación do Estado das autonomías, etc.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.3.3. Analiza o problema do terrorismo en España durante esta etapa (ETA, GRAPO, Terra Lliure, etc.): a xénese e a historia das organizacións terroristas, a aparición dos primeiros movementos asociativos en defensa das vítimas, etc. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ a ▪ c ▪ d ▪ g ▪ h, l 	B8.4. Camiño cara a Unión Europea: desde a unión económica a unha futura unión política supranacional.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B8.4. Entender a evolución da construción da Unión Europea. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB8.4.1. Discute sobre a construción da Unión Europea e do seu futuro. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL
Bloque 9. A Revolución Tecnolóxica e a globalización a finais do século XX e principio do XXI				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. A globalización económica: concepto e características. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.1. Definir a globalización e identificar algúns dos seus factores. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.1.1. Procura na prensa novas dalgún sector con relacións globalizadas, e elabora argumentos a favor e en contra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC CD, CCL ▪ CAA ▪ CSIEE
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.1.2. Elabora discusións sobre o eurocentrismo e a globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC CAA, CCL
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ f ▪ g ▪ h, l 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.2. Papel da Revolución Tecnolóxica na globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.2. Identificar algúns dos cambios fundamentais que supón a Revolución Tecnolóxica. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.2.1. Analiza algunhas ideas de progreso e retroceso na implantación das recentes tecnoloxías da información e da comunicación, a distintos niveis xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA ▪ CCL ▪ CD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ e ▪ g ▪ h ▪ l ▪ m ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Consecuencias da globalización. Relacións interrexionais; focos de conflito. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B9.3. Recoñecer o impacto destes cambios a nivel local, autonómico, estatal e global, prevendo posibles escenarios máis e menos desexables de cuestións ambientais transnacionais, e discutir as novas realidades do espazo globalizado. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB9.3.1. Crea contidos que inclúen recursos como textos, mapas e gráficos, para presentar algún aspecto conflitivo das condicións sociais do proceso de globalización. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CAA ▪ CCL ▪ CMCCT ▪ CSIEE
Bloque 10. A relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ g ▪ h ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.1. Relación entre o pasado, o presente e o futuro a través da historia e a xeografía. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.1. Recoñecer que o pasado non está "morto e enterrado", senón que determina o presente e os posibles futuros e espazos, ou inflúen eles. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.1.1. Formula posibles beneficios e desvantaxes para as sociedades humanas e para o medio natural dalgúns consecuencias do quecemento global, como o desxeamento do Báltico. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA ▪ CCL
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.1.2. Sopesa como unha Europa en guerra durante o século XX pode chegar a unha unión económica e política no século XXI. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CAA
			<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.1.3. Compara (nun aspecto ou en varios) as revolucións industriais do século XIX coa revolución tecnolóxica de finais do século XX e principio do XXI. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CAA
<ul style="list-style-type: none"> ▪ f ▪ l ▪ ñ 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.2. Cambio e continuidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ B10.2. Explicar as características de cada tempo histórico e certos acontecementos que 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ XHB10.2.1. Ordena temporalmente algúns feitos históricos e outros feitos salientables, utilizando para iso as nocións básicas de sucesión, duración e simultaneidade. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT

Xeografía e Historia. 4º de ESO				
Obxectivos	Contidos	Cráterios de avaliación	Estándares de aprendizaxe	Competencias clave
		determinaron cambios fundamentais no rumbo da historia, diferenciando períodos que facilitan o seu estudo e a súa interpretación.	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.2.2. Realiza diversos tipos de eixes cronolóxicos e mapas históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> f l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B10.3. Tempo histórico. 	B10.3. Entender que os acontecementos e os procesos ocorren ao longo do tempo e á vez no tempo (diacronía e sincronía).	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.3.1. Entende que varias culturas convivían á vez en diferentes enclaves xeográficos. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT
<ul style="list-style-type: none"> h l ñ 	<ul style="list-style-type: none"> B10.4. Vocabulario histórico e artístico: Idade Contemporánea. 	B10.4. Utilizar o vocabulario histórico e artístico con precisión, inseríndoo no contexto adecuado.	<ul style="list-style-type: none"> XHB10.4.1. Utiliza con fluidez e precisión o vocabulario histórico e artístico necesario. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL

Contidos mínimos:

1. Crise do A R e implantación do réxime liberal-capitalista

- Características políticas, económicas e sociais do A R.
- Características e consecuencias das revolucións burguesas en América e Francia.
- O caso español: absolutismo e liberalismo.
- As bases da economía capitalista en Occidente.
- Rasgos básicos da economía e da sociedade na España do XIX.

2. A primeira metade do séc. XX: tensións e guerras

- Imperialismo e colonialismo
- Causas e consecuencias da 1ª Guerra Mundial
- Os réximes totalitarios: comunismo soviético, fascismo italiano e nazismo alemán.
- O caso español: a crise do sistema liberal (Restauración), aumento das tensións internas (II República) e Guerra Civil.
- Causas e consecuencias da II Guerra Mundial.

3. O mundo en bloques: Descolonización e Guerra Fría.

- O proceso descolonizador e as súas consecuencias.
- Dous modelos enfrontados: URSS e USA.
- A caída do comunismo. A nova orde internacional.
- A democracia en España: rasgos básicos da Transición.

4.- Concrecións metodolóxicas que require a materia

Orientacións metodolóxicas

Principios

- Estudo crítico da realidade.
- Estudo desde unha perspectiva interdisciplinar.
- Análise da comunidade na que vivimos.
- Observación e experimentación.
- Potenciación das situacións de aprendizaxe.
- Desenvolvemento e adquisición de coñecementos de xeito creativo.
- Desenvolvemento dos contidos, tanto conceptuais como procedimentais e actitudes e valores.

Procedementos

- Observación e representación do espazo.
- Control do paso do tempo.
- Medición.
- Recollida de datos.
- Formulación de preguntas.

- Elaboración de conclusións.
- Reflexión crítica.
- Manipulación de aparellos e emprego de programas informáticos.

Traballaremos cunha metodoloxía activa, intentado co alumnado participe o máximo posible no proceso de aprendizaxe dun xeito activo, non como mero receptor de coñecementos. Así potenciaremos:

A creatividade, a través dos diferentes traballos efectuados na aula, o traballo a través de debates, a innovación e as diferentes propostas do alumnado.
 A valoración crítica que fagan dos coñecementos adquiridos.
 A capacidade de improvisación e a autonomía
 A lectura comprensiva e a súa aplicación a realidade.

A maioría das tarefas realizaranse na aula, porque deste xeito comprobaremos mellor a capacidade resolutiva do alumno no manexo da información. Intentaremos combinar os traballos individuais cos traballos en parellas e en grupos pequenos.

5.- Criterios sobre a avaliación, a cualificación e a promoción do alumnado.

Criterios de avaliación

1. Situar no tempo e no espazo períodos, feitos e procesos históricos relevantes aplicando as convencións habituais no estudo da historia.
 Trátase de avaliar se as alumnas e os alumnos coñecen as principais etapas e períodos cronolóxicos e se son capaces de comprender as nocións de simultaneidade e cambio, e os momentos e procesos que caracterizan o tránsito dunhas etapas a outras, aplicando estas nocións á evolución histórica desde o século XVIII ao momento actual.
2. Identificar as causas e consecuencias de feitos e procesos históricos significativos, establecendo conexións entre elas e recoñecendo a causalidade múltiple que comportan os feitos sociais.
 Trátase de comprobar que se é capaz de explicar os factores que inflúen nun feito ou proceso histórico significativo, recoñecendo a natureza, xerarquización e interrelación das causas, así como as súas consecuencias a curto e longo prazo.
3. Expoñer as características sociais, económicas e políticas do Antigo Réxime derivando delas as transformacións que se producen en Europa no século XVIII e explicando os trazos significativos do reformismo borbónico en España e en Galicia.
 Trátase de comprobar, partindo do coñecemento dos trazos xerais da sociedade no Antigo Réxime, que se recoñecen os cambios producidos no século XVIII, describindo o carácter centralizador e reformista do despotismo ilustrado en España e Galicia, destacando neste caso os esforzos de mellora económica e a reivindicación dunha cultura propia.
4. Identificar os trazos fundamentais das revolucións industriais e liberal-burguesas, valorando os grandes procesos de transformación que experimentou o mundo occidental e analizando as particularidades destes procesos en España e Galicia en comparación con outros exemplos representativos.
 Búscase comprobar que se recoñecen os cambios que a revolución industrial introduciu na produción e os diferentes ritmos de implantación do proceso en Europa e en Galicia, así como as transformacións que dela se derivan coa aparición de grupos sociais que planean reivindicacións desde posicións sindicais, socialistas ou anarquistas. Tamén, comprobar se se identifican e se saben explicar as bases políticas, sociais, ideolóxicas e administrativas do liberalismo e do nacionalismo e o xeito particular de implantación do Estado liberal en España e en Galicia, coa significación que ten o proceso desamortizador e o sistema caciquil.
5. Explicar as razóns da hexemonía política e económica dos países europeos desde a segunda metade do século XIX, identificando os conflitos e problemas que caracterizan estes anos, tanto entre como dentro dos Estados, especialmente os relacionados coa expansión colonial e coas tensións sociais e políticas.
 Trátase de avaliar que se coñecen os acontecementos máis relevantes que explican o protagonismo de Europa durante a época do imperialismo e as consecuencias desta expansión colonial no ámbito das relacións internacionais e dos propios países.
6. Caracterizar e situar cronolóxicamente e xeograficamente as grandes transformacións e conflitos mundiais que tiveron lugar na primeira metade do século XX.
 Preténdese valorar se se identifican os principais acontecementos e procesos e as súas interaccións no panorama internacional desta época –como son a revolución rusa, as guerras mundiais, a gran depresión–, e os trazos básicos dos totalitarismos contraponéndoo cos réximes democráticos.
7. Analizar os procesos de cambio desde a segunda metade do século XX, e aplicar este coñecemento á comprensión dalgúns dos problemas internacionais máis destacados da actualidade.
 Trátase de comprobar que o alumnado é quen de analizar os procesos de descolonización, a división do mundo en bloques, a súa crise e a problemática conformación dunha nova orde mundial, co fin de comprender mellor a realidade presente. Será de interese comprobar a capacidade de analizar algúns problemas internacionais actuais á luz dos acontecementos citados.
8. Identificar e caracterizar as distintas etapas da evolución política, social e económica de España e de Galicia durante o século XX e os avances e retrocesos no camiño cara á modernización económica, á consolidación do sistema democrático e á pertenza á Unión Europea.
 Trátase de avaliar se o alumnado recoñece as causas da crise da monarquía parlamentaria, as políticas reformistas emprendidas durante a Segunda República, a quebra que supón a Guerra Civil, a caracterización e evolución do franquismo –desenvolvemento económico e cambios sociais– e a transición política ata a Constitución de 1978, e a consolidación do Estado democrático e autónomo no marco da pertenza de España e de Galicia á Unión Europea.
9. Realizar traballos individuais e en grupo sobre algún foco de tensión política ou social no mundo actual, indagando os seus antecedentes históricos, analizando as causas e previndo posibles desenlaces, utilizando para iso diversas fontes de información, incluídas as que permiten obter interpretacións diferentes ou complementarias dun mesmo feito.
 Trátase de avaliar a capacidade do alumnado para abordar, asesorado pola profesora ou o profesor, o estudo dunha situación do mundo en que vive, buscando os antecedentes e causas que a orixinan, aplicando os seus coñecementos para prever, desde a lóxica, as súas posibles consecuencias. Tamén de comprobar se ten iniciativa para planificar o traballo, acceder con certa autonomía a diversas fontes de información, analizar e organizar esta e presentar as conclusións de maneira clara utilizando, de ser o caso, as posibilidades que ofrecen as TIC.
10. Realizar en pequeno grupo unha investigación no contorno sobre algún aspecto da historia recente, utilizando fontes orais que permitan traballar aspectos de vida cotiá e memoria histórica, e procurar conectalos a contextos máis amplos, sendo capaz de expoñer e defender as súas conclusións.

Trátase de comprobar a capacidade do alumnado para valorar o papel que xogan as persoas anónimas nos procesos históricos, que se inicie nun método de investigación e que sexa capaz de elaborar conclusións a partir de distintos datos que debe saber interpretar.

Instrumentos de avaliación e criterios de corrección

* Ao longo do desenvolvemento das unidades didácticas e nas probas escritas presentaranse ao alumnado:

- Textos, gráficos e mapas históricos para analizar e comentar.
- Imaxes que proporcionan información de carácter histórico e artístico relacionadas con aspectos tratados na unidade.
- Feitos e conceptos para relacionar correctamente.
- Termos para ser definidos.
- Textos mutilados que deben ser completados polo alumnado.
- Preguntas que o alumnado debe contestar a partir da información que figura no seu libro.

O alumnado fará alomenos dous exames escritos por trimestre, xunto coa realización de traballos e tarefas na aula, a puntualidade na entrega dos mesmos, o interese, disposición e boa actitude na clase, o traballo en grupo, as exposicións orais, etc., o que servirá para calificar ao alumno/a.

* A nota da avaliación será o resultado conxunto da puntuación obtida nas probas escritas e da valoración das distintas actividades propostas. Terán un valor ponderado do 80 % e do 20 %, respectivamente, da nota final da avaliación

No mes de Xuño haberá unha recuperación por avaliacións suspensas.

* A nota final –convocatoria de xuño- será o resultado da media aritmética das notas trimestrais, incluída a nota da recuperación no caso dos trimestres suspensos.

A nota final –convocatoria de setembro- será a obtida nunha proba escrita que abrangue todo o temario, aínda que recollerá os contidos mínimos.

